

HRVATSKI PLANINAR

GODIŠTE 91

TRAVANJ
1999

HRVATSKI PLANINAR

ČASOPIS HRVATSKOG PLANINARSKOG SAVEZA
JOURNAL OF THE CROATIAN MOUNTAINEERING ASSOCIATION

Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22

Prvi broj izašao 1898. godine kao glasilo Hrvatskog planinarskog društva. Časopis nije izlazio od 1915. do 1921. i od 1945. do 1948. Od 1949. do travnja 1991. izlazio pod naslovom "Naše planine"

Travanj 1999
April 1999

Broj 4
Number 4

Godište 91
Volume 91

SADRŽAJ

Slika na naslovnici:
Na Sv. brdu u Velebitu
Foto: Ivana Zrilić, Zadar

Boris Čujić: Farafina Kulu Yele	97
Arsen Miletić: Ljeto na osiguranim putevima	101
Zoran Majnarić: Na Velikom Reissecku	103
Drago Slipac: U pohodima Jastrebinki i Čabuljji	105
Livio Kotlar: Zimski uspon na Sv. brdo	107
Ing. Miloš Sirotić: Na Žbevnici poslije 80 godina	108
Alan Čaplar: Osvit proljeća	111
Obljetnice	114
Tko je što u hrvatskom planinarstvu	117
Zaštita prirode	118
Savjeti za ekološki svjesnog planinara	120
Speleologija	121
In memoriam	122
Planinarstvo u tisku	123
Vijesti	123

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK: prof. dr. Željko Poljak, HR-10000 ZAGREB, Vlaška 12, tel. i faks 01/48-16-558

UREDNIČKI ODBOR: Nikola Aleksić, dr. Borislav Aleraj, Darko Berljak, dr. Srećko Božičević, ing. Vlado Božić, Tomislav Čanić, Alan Čaplar, prof. Krinoslav Milas i Tomislav Pavlin

IZDAVAČ I UREDNIŠTVO: Hrvatski planinarski savez, HR-10000 ZAGREB, Kozarčeva 22, tel., tax i automatska sekretarica 01/48 24 142, mobitel 098 283 709, e-mail adresa: hps@zg.tel.hr

NASLOVNA STRANICA I LOGOTIP: Senaid Serdarević Seno

TISAK: "Ekološki glasnik" d.o.o. D. Lomnica

SURADNJA: Članke treba slati tipkane s predom među recima, sa što većim izborom ilustracija (fotografija, dijapositiva, crteža, skica). Ilustracije se vraćaju autorima.

Izlazi u dvanaest brojeva godišnje (za srpanj i kolovoz kao dvobroj).

Preplata za 1999. godinu je 100 kuna (za inozemstvo 50 DEM), a uplaćuje se na žiro račun izdavača broj 30102-678-5535. Devizne uplate na broj: SWIFT-ZABA-HR XX 25731-3253236. Važno! Na uplatnici treba u rubrici "Poziv na broj" upisati svoj preplatnički broj (ne JMBG), jer banka izdavača ne javlja ime uplatitelja nego samo taj broj. On se nalazi uz adresu na omotu svakoga dostavljenog primjerka. Umjesto toga može se uredništvu poslati fotokopiju uplatnice ili drugi primjerak "Posebne uplatnice". Tako će postupiti i novi preplatnici koji još nemaju preplatnički broj.

Tiskanje časopisa omogućuje donacija Tvornice boja "Chromos" Samobor.

Na temelju mišljenja Ministarstva prosvjete (612-10/92-01 187 ur. br. 532-03-1/7-92-9201 od 16. 3. 1992.) ovaj se časopis preporuča kao neobvezno štivo u školama.

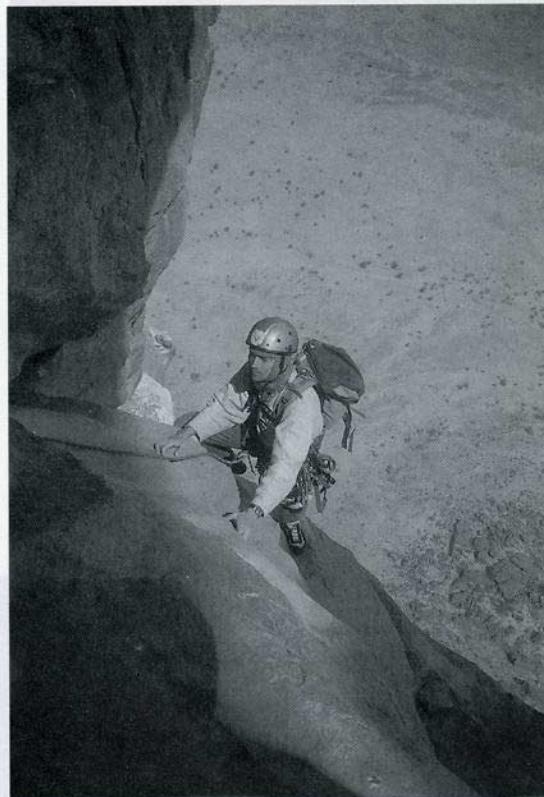
FARAFINA KULU YELE*

BORIS ČUJIĆ, Zagreb

Već na izlasku iz aviona vrućina koja te go-
tovo omami daje ti na znanje: stigao si, ovo je
Afrika! Crna lica koja se u tili čas sjate oko tebe
nudeći sve vrste usluga, naravno, po najpovolj-
nijim cijenama, definitivno potvrđuju prethodni
zaključak. Odabireš one koji govore engleski!
Nakon cjenjakinja koje je ovdje obavezno, dola-
ziš do razumne cijene prijevoza, ali znaj: uvijek
si preplatio! Prljavština glavnog grada, Bamaka,
pobuduje u nama želju da što prije krenemo pre-
ma odredištu: stjenovitom predjelu Hombori
gdje se nalazi jedna od najvećih afričkih stijena,
Kaga Tondo. No do nje je 950 km vožnje kroz
polupustinjski predio Sahel.

Dобра cesta vodi kroz ravnicu Malija prema
sjeveroistoku. Nižu se sela s kućama od blata ili
trске sva nalik jedno na drugo. Promatraljući lju-
de i naselja počinjemo razumijevati kulturni šok
koji su doživljavali prethodni penjači. Mali je
naime četvrt naјsiromašnija zemљa na svijetu,
mortalitet je velik, životni vijek nizak, postotak
nepismenih također velik.

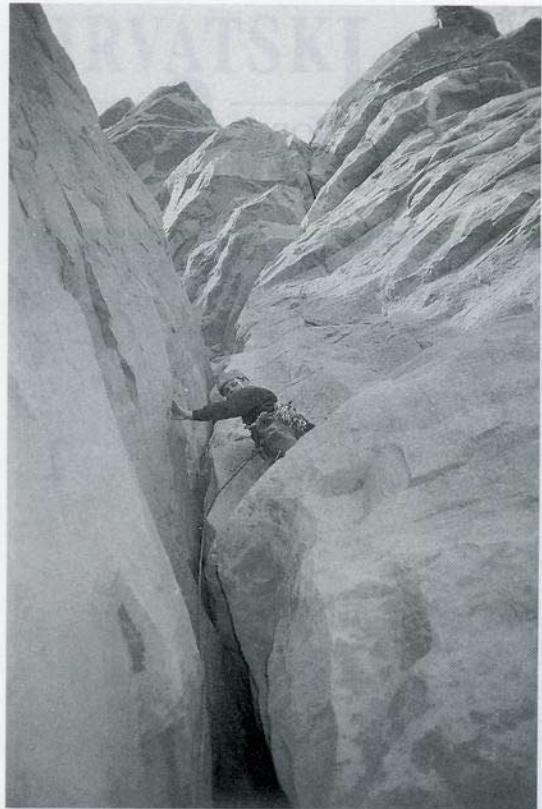
Nakon dva dana vožnje, najednom stijene!
Pogled je zapanjujući: kao da dolazimo u ame-
rički Monument Valley. Pred nama je skupina
koju zovu Fatimini prsti. Pet stjenovitih vrhu-
naca kao pet prstiju: Kaga Pamari, Kaga Tondo,
Wangel Debridu, Wanderdu tu Suri Tondo. Naš
je cilj 650 m visoka istočna stijena Kaga Tonda,
najviša od navedenih i jedna od najviših na afri-
čkom kontinentu. Planiramo prvenstveni uspon
u desnom dijelu stijene jednom od posljednjih
logičnih linija. Nakon zagrijavanja po okolnim
nižim stijenama, treći dan po dolasku u bazu po-
činjemo s penjanjem planiranog smjera. Stijena
je kvarcitna, što znači dosta čvrsta. Obilje je
pukotina u koje zaglavci i friendovi odlično sje-
daju. U pločama i za izradu sidrišta postavljaju-
mo spitove. Stijena je toliko tvrda da za svakih
pet do šest rupa trebamo novo svrdlo za bušili-
cu. Ivica i ja mijenjamo se u vodstvu, dok ostali

članovi ekipe pomažu u prenosu opreme. Prvi
dan prilično brzo napredujemo. Ispenjali smo
šest ne preteških dužina. Na kraju dana se po
fiksnim užetima spuštamo u bazu. Sve ide po
planu.

Drugi je dan na redu ključni dio smjera: se-
rija širokih pukotina i kamina. Tehničke teškoće
donjeg osmog stupnja ne bi bile toliko proble-
matične da kamini i pukotine nisu garnirani go-
lemlim nakupinama ptičjeg izmeta. Penjanje zah-
tijeva mnogo čišćenja, penjačice se skližu, hvati-
šta se raspršuju na dodir a sami smo poprilično
uneredeni. Penjanje je inače estetska djelatnost,

*Na bambara jeziku: Penjanje u Africi

nema što! Na kraju dana sličimo rudarima ili čistačima dimnjaka. Ipak nije nam se dogadalo kao nekim penjačima da im se prilikom jamminga ptice ili šišmiši unerede na zaglavljje ruku. Nagli gubitak trenja, i još brže, gubljenje visine!

Nakon dva dana penjanja uzimamo dan odmora. Četvrti dan po redu žimarimo po fiksuvima te nastavljamo s penjanjem sada u malo čišćoj stijeni. Svladavamo nekoliko dužina i pronalazimo primjerenu policu za bivak. Topla afrička noć, zahvaljujući vjetru koji je počeo puhati, pretvara se u nešto što sliči hladnom bivku negdje u Alpama! Državna zastava koju čuvamo za slikanje na vrhu služi mi kao bivak vreća. Uzatoč termo jakni i goretexu hladno je. Nemoguće, pa ovo je Afrika!

Sljedeći dan još nekoliko uneredenih dužina, ponovno vrućina, glad, žđ, dehidriranost i konačno vrh. Pogled na okolne stijene i beskrajnu ravnicu u daljinu fantastičan je! Ptice, među kojima ima nekih što sliče na lešinare, prireduju nam dobrodošlicu. Vrh je obrastao travom i nije

previše prostran. Pronalazimo posudu od keramike koja je pripadala Osmanu Zindu porijeklom iz obližnjeg sela. U potrazi za ptičjim jajima još je prije 150 godina stupio na vrh Kaga Tonda, ali se survao u provaliju prilikom silaska. Smjer njegova uspona danas nosi ocjenu 5!

Na vrhu obavljamo kratko slikanje. Vode više nema, grla su suha, usne ispuçane - što prije dolje u bazu! Osam spusteva, malo otpenjavanja i konačno baza, Hrana, voda i san. Novi smjer je gotov: 18 dužina, 60 spitova, ocjena 8, prosječna temperatura 30°C. Ime: Croatica.

Priuštili smo si nekoliko dana odmora u bazi uključujući i odlazak na pivo u obližnji Hombori. K odmoru nas prisiljavaju i prvi problemi sa zdravljem, nešto kroz što prolaze sve ekspedicije: diareja, visoke temperature (tih je dana dio ekipe pokosila afrička gripa). Pješčane oluje koje se učestalo dižu također nerviraju. Radna nam je sposobnost smanjena. Srećom da imamo čovjeka iz obližnjeg sela koji nam kuha i snabdijeva nas vodom pa to ne moramo mi činiti.

Nakon prethodne krize ponovo na posao! Na prijedlog lokalnog eksperta, Španjolca Salvadoru Campilla, odlazimo u 40 km udaljeno područje Wamde Ballo gdje se nalazi jedan 100 m visok samostojeći stup nalik na iglu. Izgleda fantastično i uz to, nije ispenjan.

Salvador već petnaestak godina živi pod stijenama Kaga Tonda. Oženjen je lokalnom djevojkom i vodi miran život. Prvi put je došao radi penjanja, zaljubio se u kraj i odlučio ostati. Sada zimu provodi u Africi a ljeto u Španjolskoj. Poznaje svaki kamen u okolini te je cijenjen u svim selima i kod svih poglavica. Govori gotovo sva lokalna narječja i jezike. Bez njegove pomoći vrlo bi teško bilo organizirati penjački pohod u te krajeve. Lokalni poglavice često ne dozvoljavaju penjanje u stijenama na svom području i Salvador tada vodi pregovore.

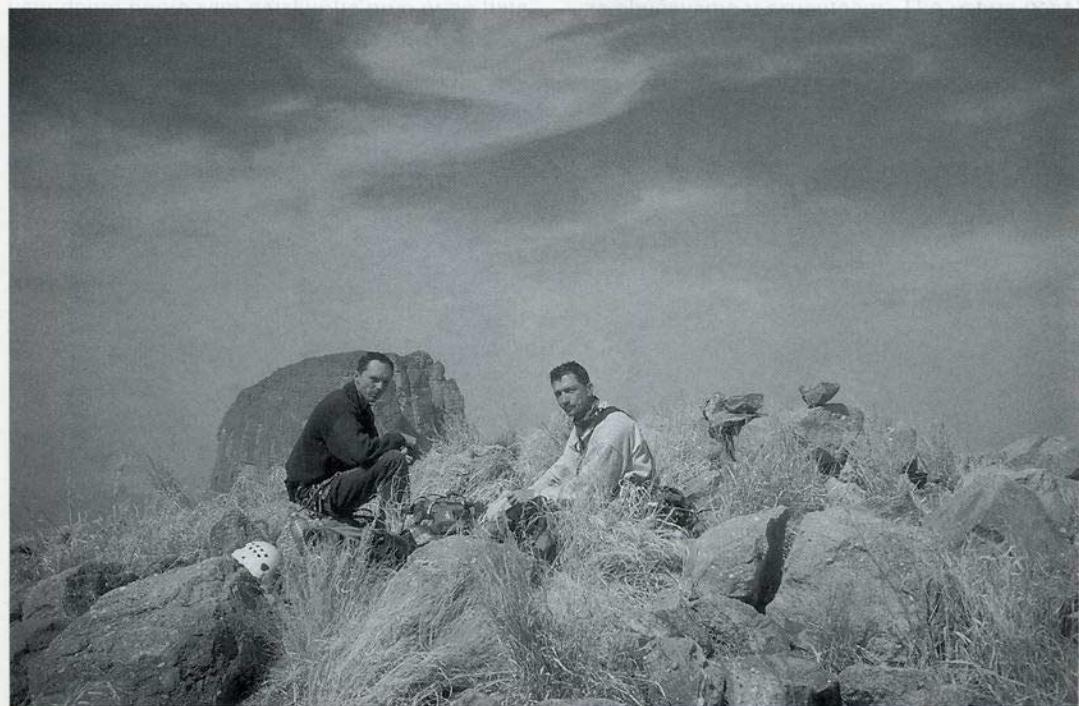
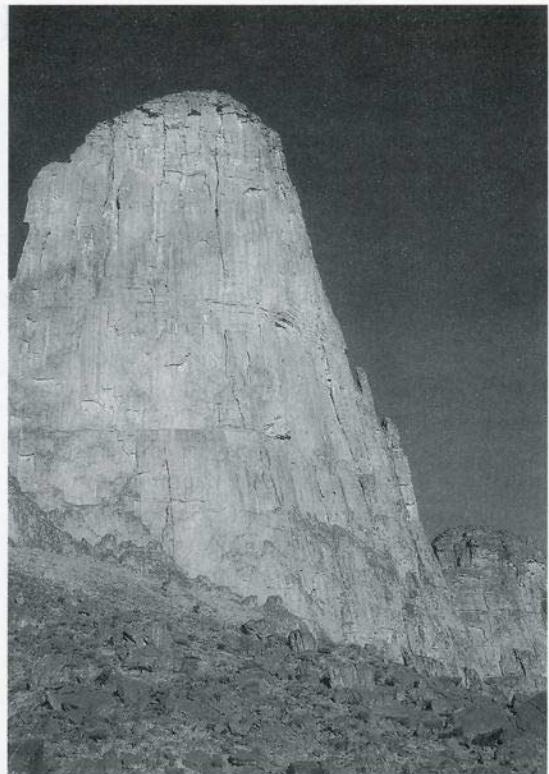
I ovaj puta Salva pregovara, daje sitne poklonne poglavicama i put prema stijeni je otvoren. Tri predivne dužine, od kojih je zadnja najteža, vode nas na uski vrh tornja. Dosad su jedino ptice bile njegovi gosti i odatle promatrale okolinu. Sada Ivica i ja kao prvi ljudi kojima se pružila takva prilika stojimo na njegovu vrhu. Neopisivo je zadovoljstvo na jednom makar tako malom komadiću Zemlje biti prvi. Toranj smo imenovali Dularov stup a smjer uspona Darkov san.

Naš mali prilog sjećanju na Darka Dulara, našeg partnera i vođu projekta "Velike stijene svijeta", koji je nastradao pri penjanju u dolini Yosemite.

U međuvremenu "riječki" dio ekspedicije svedava dva smjera u malo nižoj stijeni Wanderinga (300 m), te u dva naveza klasični Sjeverni stup Kaga Tonda. Za taj smjer svi su puni hvale!

Ivica i ja smo se odlučili za kraj ponoviti Francuski smjer u 400 m visokoj strmoj stijeni Suri Tonda. Smjer je opremljen, težine 7a i nudi prekrasno penjanje u čistoj i čvrstoj stijeni u fantastičnom ambijentu. Nakon "drljanja" s mašinom i ostalom opremom, ovo je kao kad balon pustimo u zrak. Svedavamo ga u rekordnom vremenu. Ovaj puta imamo više vremena za uživanje u pogledu. Nepregledne ravnice i tu i tamo veći ili manji stjenoviti masiv. Stotine mogućih ciljeva! Oko nas mir, tišina, samo šuštanje vjetra, na trenutke nadjačano ptičjim kricima. Pokušaj da iz blizine slikam gotovo dva metra visokog marabua neslavno propada. Oprema i dalje visi na pojusu, nismo nečujni...

Na silasku dobivam kamen u nogu. Istu večer shvaćam što za bijelca znači afrička klima.

Noga se pretvara u buhtl. Pomalo me hvata parnika. Sjećam se izvještaja o američkoj ekspediciji. Netko od članova porezao se na portaledge. Obična ranica se inficirala i čovjek je morao hitno biti prebačen do 1000 km udaljene bolnice. Što prije do civilizacije!

Obilazak zemlje plemena Dogon koji smo predviđali za kraj više me ne veseli. Uostalom, sela i nastambe na strkim liticama i u špiljama, nalik na one američkih Pueblo Indijanaca, za moju su nogu sada ionako nedostupni.

Na odlasku iz baze pustinjski vjetar Harmattan kao da je podivljao. Nosi pjesak i prašinu. Kaga Tondo gotovo da se i ne vidi. Vjetar kao da nas tjera, kao da govori: dosta je bilo, vrijeme je da odete, svoje ste napravili!

Ostavljamo Fatimine prste. Samo linija spitova svjedočit će o našem boravku pod tim predivnim stijenama. Sve ostale tragove odnijet će Harmattan.

SASTAV EKSPEDICIJE MALI 99

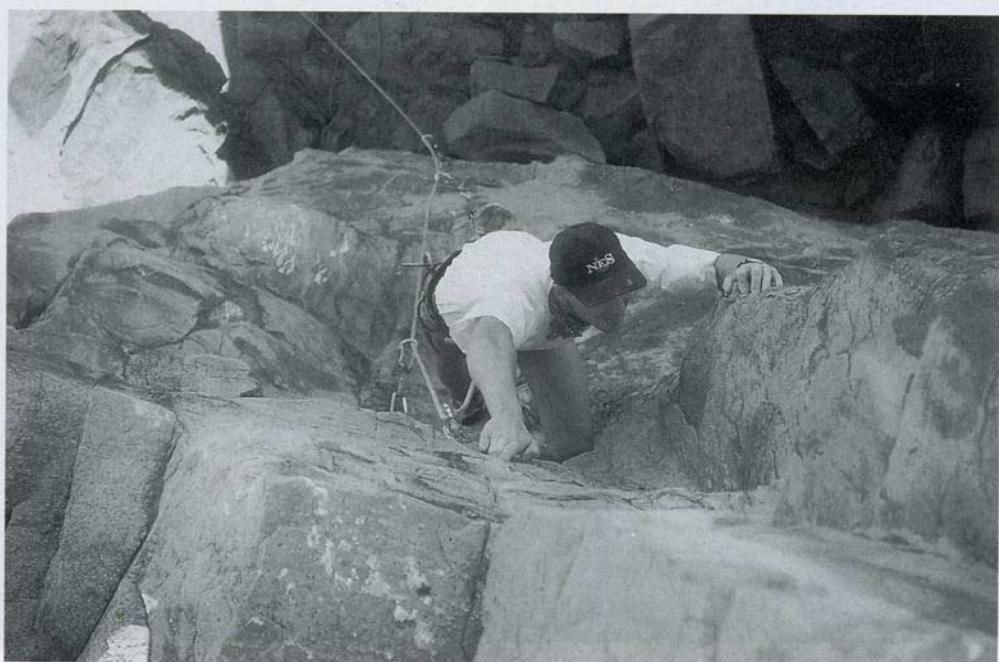
Ivica Matković (Split), Vicenco Bartulin (Omiš), Vjekoslav Maštrović, Teodor Mandrapa, Elvir Sulić, Darija Bostjančić (svi iz Rijeke), Boris Čujić (Zagreb)

ISPENJANI SMJEROVI

1. Kaga Tondo - CROATICA - 650 m, 8-, 21, 22, 24, 25. siječnja (B. Čujić, I. Matković, E. Sulić)
2. Dularov stup - DARKOV SAN - 100 m, 7-, 28. siječnja (B. Čujić, I. Matković)
3. Wanderdu - TRIO FANTASTICUS - 300 m, 5+, 28. siječnja (F. Sulić, D. Bostjančić, T. Mandrapa); smjer je djelomično prvenstven
4. Wanderdu - RIENA DEL AFRICA - 300 m, 4+ (Sulić, Mandrapa, Bostjančić)
5. Suri Tondo - FRANCUSKI - 580 m - 8 (Čujić, Matković)
6. Kaga Tondo - SJEVERNI STUP - 600 m, 5+ (Mandrapa, Maštrović), (Sulić, Bostjančić). Termin ekspedicije 14. siječnja - 16. veljače 1999. godine

ZAHVALA SPONZORIMA

Zagrebački velesajam, Općina Sveta Nedjelja, Hilti Croatia, Aresi-Attos, Tehničar-Široki briješ, Nes-sport, Foto studio "Malešnica"

LJETO NA OSIGURANIM PUTEVIMA

ZAR
ARSEN MILETIĆ, Rijeka

Sudbina je htjela da ljeto prokrstarim Alpama više nego sam se nadao. A nada je počela kopniti kada je zasjela ciklona baš u posljednje dane moga ljetnog odmora. Ta prokleta kiša! Mrzim veranje po kiši. No, postoje dani kada se sve i ne odvija po najgorem mogućem scenariju. Tako su i sjeverni vjetrovi zapuhali dan-dva ranije, oblaci su netragom nestali i ja se već peñjem prema Ojstrici. Logarska dolina okupana suncem, srne na rosnoj livadi, kameno more u visinama. Ljušturu svakodnevnice ostavio sam ispod strmog kamina. Tamam je dovoljno strm da ga ne mogu ocijeniti prelaganim. I nagib cijelog okoliša je takav da vrtoglavi nemaju tu što tražiti. Uz to, treba prevaliti i 1500 visinskih metara, što je možda i glavni razlog da se većina uspinje lakšim i puno kraćim putem od Kockbekovog doma. Užici neće biti jednaki, ali će svi s istim osjećajem utisnuti metalni pečat na vrhu.

U slovenskim domovima inače nije dobro biti jako žedan. Piće je očajno skupo. U Kockbekovom domu popio sam najskuplje pivo ovog ljeta. Pogled u upisnu knjigu otkriva da su Hrvati ovde rijetki gosti - svega nekoliko tijekom cijele sezone. Usprkos magli koja je neprimjetno legla, žurim za Kamniški dom. Sivilo je poput tjesteta, ali sutra će biti bolje, kažu.

Oprano jutro. Sve mi je dobro poznato, bolno poznato. (Pomozite, imam problem!) Blizu je Brana, malo dalje Turska gora, a između njih Kotlići. (Prijatelj je ostao u stjeni.) Čvrsta sajla pomaže pri strmom spustu. Dolje je sipar. (Željko, zašto nisi pazio?) Dolje je sipar! Sirena se upalila, jeke zlokobno zvuče. (Gdje si?) Stijene se izdužile i zacrnile. Avet prošlosti lupa mi po mozgu. Gorska služba je već tu. (Jesi li živ?) Izobljene sjene šaraju poput duhova. JESAM! JESAAAM! Kamenčuga se odvalila... a oko mene društvarice.

"Gospodine, vi ste blijedi. Je li vam dobro?"

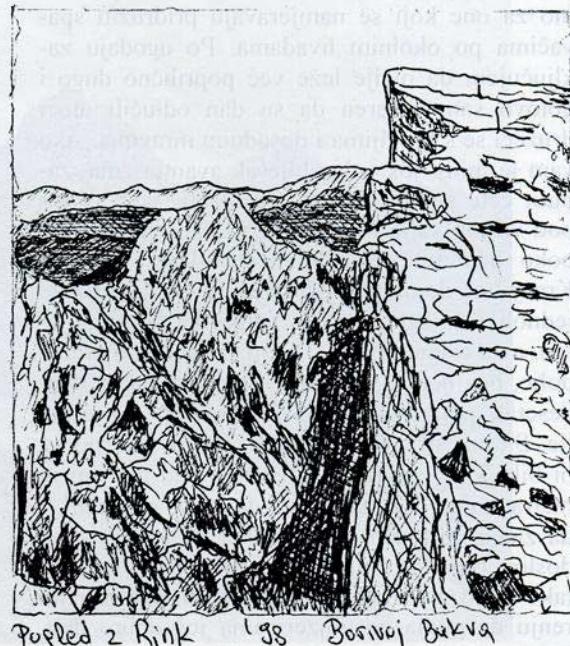
"Dobro sam, samo neka se ova sirena ugasilna. Znate, živ je! I sablasti su nestale!"

Tišina i sumnjičavi pogledi. Udaljše se vrteći glavama. Ništa oni ne znaju. Ne znaju za slu-

tnju i patnju koje miruju u ovim stijenama, iskru sudbine koja se bezdušno poigrala ostavivši živo srce kao super-nagradu.

Tursku goru obično posjećuju usput. Oni zahtevniji će izabrati put kroz Turski žlijeb, a ostali će se uputiti preko Kotliča. No, lakog pristupa nema. Sve su to usponi puni željeza i adrenalina. No, pravi krešendo tek predstoji. Prvo sam se na vrhu Turskog žlijeba oslobođio "magistrale", koja inače vodi prema Skuti. (Tea, sjećaš li se Skute? Jedva smo došepali do Mlinarskog sedla, malo nam je zagorčio i led na siparu, onda smo skoro odustali, pa smo se hrabrali, ali na kraju smo uspjeli. Uhvatila si me u čuvenom kadru, gdje se borim s oblacima, koji su bili sada iznad, a onda opet ispod nas. Plovila su bijela jedra i sve je mirisalo na sreću.)

Do vrha Koroške Rinke je zona sumraka. Markacije odavno amortizirane, rekli su mi da su se ovdje i vodići gubili. Za koju godinu ovo će područje postati utočište divokoza ili poligon za obučavanje u orientaciji. Tko uspije naći vrh, za nagradu će dobiti spuštanje po jednom od

Logarska dolina

198 Bernavje Babuva

najljepših puteva u Kamniškim Alpama. Prva žica je zabijena na samom vrhu. Najveće teškoće su upravo na početku. Tu je stijena prilično lomljiva, a i nagib je opasno blizu okomice. Možda i ne slutite koliko vas očiju prati. Dolje obično vrvi planinarima.

Na Jezerskom sedlu bit će vam žao što je već kraj tako lijepog alpinizma. Zapravo, kraj je samo za one koji se namjeravaju pridružiti spačima po okolnim livadama. Po ugodaju zaključujem da ovdje leže već poprilično dugo i gotovo sam uvjeren da su dan odlučili utuci družeći se s krpeljima i dosadnim mrvavima. Ako vam je miliji još jedan bljesak avanturizma, zaputit ćete se sat dalje na Korošku Babu. Malo pod vrhom valja načas odložiti naprtnjaču i duboko udahnuti. Slijedi spektakularni silaz do Kranjskog doma na Ledinama. Prizor je ovakav: jednolično nagnuta ploča (otprilike 50 stupnjeva), a za osiguranje samo sajla, i to ravno prema dolje, bez ikakva cik-caka. Litica se nakon dvadesetak metara očito lomi i ne vidi se što je daleje. Slutim strahovitu dubinu. Ovdje stvarno ne bi bilo loše vezati se. Ali kako, kad nemam ni metra užeta. Ma, znao sam da ću se okuražiti. I da znate, bio sam u pravu. Iza ruba je vršnu doslovno ponor. Stijena je čvrsta, ali oslonaca je tako malo, da treba pribjeći trenju, sve u uvjerenju da guma na gojzericama još dobro drži. Sve podsjeća na absajlanje. Tko je na to na-

vikao, neće mu ni ovdje biti preteško. Za nas obične smrtnike ima tu i pikantnijih detalja, koji već zadiru u gornju kategoriju. Smjer je dobro vidljiv s terase ispred Doma na Ledinama. Čini se da je uzbrdo još teže. Bez snažnih ruku neće ići.

Za posljednji dan ostala je Mrzla gora. I njoj su prikrpili etiketu teške planine. (Što mogu, kad me ove dane privlače izazovi i samoća.) Donji dio je dobro "ožičan", ali dugi segmenti nastavka nisu puno lakši, pa ipak tu nećete naći niti grama željeza. Na Triglavu su ovakve teškoće okovane uzduž i poprijeko. Kažu da se na Mrzloj gori rađa tišina, a umire tuga.

Dragi prijatelju, kada shvatiš da je iznad tebe samo široko plavo nebo, zaplovi na krilima tišine i zaviri u svaki skriveni kutak prepun rajskega plodova. Napajaj se kapljicama slapa i mirisom divljine. Sidi do Škafa, velike atrakcije s kubicima i kubicima vječnog leda. Kada u romantičnoj dolini Matkov kot otkriješ prve roštilj-izletnike, pripremi se da blenu u tebe kao tele u šarena vrata. Pripremi se i na aromu pregorenog mesa, i na automobilske plinove češ se, hoćeš-nećeš, uskoro opet privići.

Ah, zašto napuštam ove visine? Siguran sam da se tamo gore skriva tajna vječne mladosti.

Praktični podaci

Polažište: Logarska dolina (87 km od Ljubljane), plaća se ulaznica, parkiralište kod Doma planinara PD Celje. Izlet ukratko:

1. dan

Dom planinara PD Celje (820 m) - Dom pod Ojstricom (1.370 m), 1.30 h. Lako

Dom pod Ojstricom - Ojstrica (2350 m), 3 h, teško

Ojstrica - Kocbekov dom (1803 m), 1 h, lako

Kocbekov dom - Kamniški dom (1885 m), 3 h, umjereno teško

2. dan

Kamniški dom - Turska gora (2251 m), 2 h, teško

Turska gora - Koroška rinka (2433 m), 1.30 h, lako

Koroška rinka - Jezersko sedlo (2034 m), 2 h, teško

Jezersko sedlo - Velika baba (2127 m), 1.30 h, umjereno teško

Velika baba - Dom na Ledinama (1700 m), 1.30 h, vrlo teško

3. dan

Dom na Ledinama - Mrzla gora (2203 m), 4.30 h, vrlo teško

Mrzla gora - Matkov kot - Dom planinara PD Celje, 5 h,

umjereno teško

Domovi

Dom pod Ojstricom, otvoren ljeti

Kocbekov dom, otvoren ljeti, zimska soba stalno otvorena, tel.

063-844-018

Kamniški dom, otvoren ljeti, tel. 061-831-345

Dom na Ledinama, otvoren ljeti, tel. 064-225-184

NA VELIKOM REISSECKU

ZORAN MAJNARIĆ, Delnice

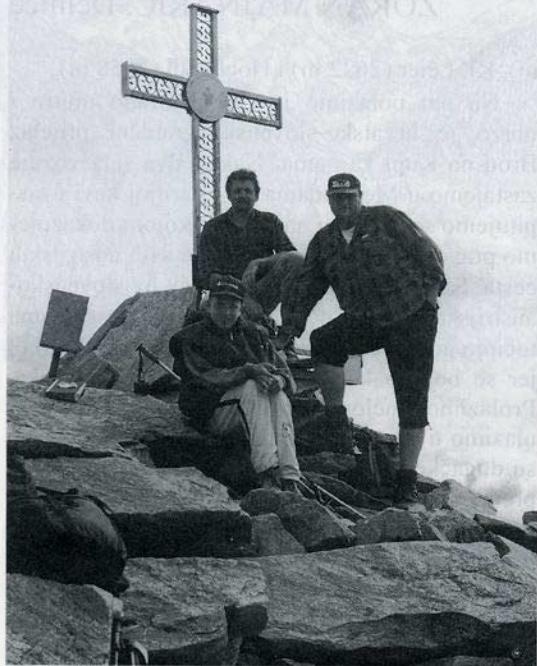
Prije odlaska u nepoznata planinska područja uvijek proučim planinarske vodiče i karte. Ovaj puta sam se koristio Kompassovom Wanderkartom br. 49 Mallnitz - Obervillach iz koje sam za svoj sljedeći penjački pothvat odabrao Veliki Reisseck. Sa svojih 2965 metara visine to je najviši vrh alpske skupine koja je po njemu i dobila ime Reisseckgruppe. Nalazi se u austrijskoj pokrajini Koruškoj, sjeverozapadno od grada Spittala. Cjelokupno planinsko područje bogato je vodom, tako da je na visini iznad 2300 uređeno više akumulacijskih jezera u koja se sakuplja voda s obližnjih planinskih vrhnaca, a zatim se velikim cijevima spušta na turbine hidrocentrale u dolini. Planinski masiv posjećuju brojni turisti i planinari iz cijele Europe, jer je pristup vrhovima višim od 2500 m olakšan planinskom željeznicom (Reisseckbahn). Osim najvišeg V. Reissecka, za uspon su zanimljivi i drugi vrhovi u skupini kao što su Riedbock (2822 m), Radlkopf (2744 m), Hohe Leier (2774

m), Kl. Leier (2622 m) i Hochkedl (2558 m).

Na put polazimo iz Delnica rano ujutro i ubrzo je hrvatsko-slovenski granični prijelaz Brod na Kupi za nama. Nakon dva sata vožnje zastajemo u Medvodama na jutarnjoj kavi i rasputujemo se o kupnji naljepnice kojom dokazujemo pravo na slobodno korištenje svih austrijskih cesta. Saznajemo da je to moguće na slovensko-austrijskom graničnom prijelazu. U Jesenicama točimo gorivo i kupujemo naljepnicu (1300 SIT) jer se bojimo kazne, a čuli smo da je visoka. Prolazimo tunelom Karavanke (dužina 7864 m) i ulazimo u Austriju. Na suprotnoj traci autoceste su dugačke kolone automobila koji su se uputili prema Jadranskom moru. Prolazimo Villach, Spittal i evo nas u Kolbnitzu (719 m), našoj ishodišnoj točci. Lako pronalazimo postaju Reisseckbahn, no teško dolazimo do slobodnog parkinga jer je puno vozila iz čitave zapadne Europe. Znači li to da je ovo planinsko područje tako dobro posjećeno? Naravno, jer na dolazak

Veliko i Malo Mühldorfsko jezero

Veliki Reisseck (2965 m)

zupčaste uspinjače čeka velik broj turista.

Koliko je važno poznavanje stranih jezika shvatili smo kupujući vozne karte. Gospodi na blagajni jedva smo uspjeli objasniti da se ne želimo isti dan vratiti uspinjačom jer ćemo noćiti u planinarskom domu. Broj putnika limitiran je kako u jednom tako u drugom pravcu. Uzimamo vozne karte (200 ATS) za posljednju vožnju, računajući na manju gužvu, a tako je naposljetku i bilo. Kabina kojom se vozimo slična je ZET-ovojo na Gornji grad ali znatno veća i može prevoziti 52 osobe. Presjedajući iz kabine u kabinu svladavamo čak 1518 metara relativne visinske razlike, a pritom i tri visinska nivoa. Cijelim putem uživamo u vidiku na okolne planinske vrhove i dolinu Mölltal. Na postaji Bergheim-Schoberboden (2237 m) prelazimo u mali dvovagoni vlak kojim se prvo vozimo uz sam rub provalje, a ubrzo zatim prolazimo 2200 metara dugim tunelom koji osim turističkog značaja ima i taj što su njime sprovedene goleme cijevi

za potrebe hidrocentrale u dolini. Izlazeći iz tunela pred nama se ukazuje čistina, a na njoj Sporthotel "Reisseck" koji je i zadnja postaja, pa tu silazimo. U blizini hotela je nekoliko skiliftova, što znači da je razvijen i zimski turizam. Već od Sporthotela vidljiva je pod visokom bronom maloga Mühldorfskog jezera desetak minuta hoda udaljena jednokatna Reisseckhütte (vlasništvo ÖAV). Na putu prema kući srećemo mnogobrojne turiste koji uživaju na svježem planinskem zraku.

Nakon dolaska rezerviramo i odmah plaćamo spavanje (60 ATS uz predočenje planinarske iskaznice). U sporazumijevanju nam mnogo pomaže djevojka, Hrvatica iz Čakovca, koja za obitelj što opskrbljuje dom radi već četvrtu godinu. Za njena boravka ovdje smo jedini Hrvati. Na-kon kraćeg odmora koristimo ostatak vremena za jednosatni uspon na Hochkedl (2558 m), što nije bilo naporno jer je staza dobro sprovedena, a na težim mjestima osigurana klinovima i saj-lom. S vrha je lijep vidik na jezera, hotel, Reisseckhütte, na obližnje vrhove i naš sutrašnji cilj. U dom se vraćamo prije mraka. Jednodnevni gosti već su se vratili u dolinu, drugi su otišli u susjedni Sporthotel, tako da mi jedini ostajemo na spavanju.

Sutradan ujutro prvi ustajem. S prozora promatram još poneku zvijezdu na vedrom nebu. Predskazuje nam se lijep dan. Opažam i desetak krava koje su na obližnjoj livadi provele noć. Nakon čaja spremamo se na polazak. Jutro je svježe i navlačimo vjetrovke. Krećemo se polako jer imamo cijeli dan pred sobom. Prolazimo kraj oba Mühldorfska jezera, velikog i malog. Od-mah potom započinje lagani uspon. Cijelim putem ima potočića, ali čitav krajolik djeluje sumorno zbog sivih gomada dolomitnog kamena. Na ovoj visini raslinju nema traga. Tu se, osim siromašne trave, može naći jedino mahovine i lišajeva zbog obilja vlage.

Za sat i po stižemo na sedlo Riekentorl koje je raskrije puteva. Osim našega za V. Reisseck, jedan ide u pravcu Mooshütte, drugi na Riedbock (2822 m), a treći na Radlkopf (2744 m). Ovdje zastajemo samo na kratko jer je vjetar prilično jak i ne želimo se suviše rashladiti. Darko je već odmakao, a Janez i njegov trinaestogodišnji sin Zoran stalno su uza me jer znaju da ja brže ne mogu. U sljedećih sat vremena gotovo

Brdska željeznica na Reissecku

U POHODIMA JASTREBINKI I ČABULJI

Taj vikend sredinom ožujka zacijelo će ostati u trajnom sjećanju dvadesetak planinara novotravičkog PD "Kuk", PD "Vitez" i mostarskog "Prenja". Sve je, zapravo, krenulo više spontano negoli u nekom posebno organiziranom aranžmanu. Poziv iz Mostara nekoliko dana prije polaska netom je prihvaćen i sve je dalje teklo kako je već teklo. U subotu ujutro kombi s osam planinara - petoricom "Kuka" i trojicom "Viteza", grabio je magistralom i preko prijevoja Ivan-sedla dalje, dolinom Neretve, do Mostara. Nakon kraćeg opuštanja i susretanja s priateljima iz "Prenja" kod hotela "Ero", svi su se, s dva kombija, zaputili na zaravan dvadesetak kilometara od Mostara, u smjeru Čabulje i Jastrebinke, do vikendice Miljenka Bošnjaka. I nije prošlo malo, gotovo cijelokupna družina tu okupljena, već se zaputila, a kamo bi doli u brda pravo do 1138 metara visokog šiljka Jas-

da i nema uspona. Uglavnom prelazimo i poskakivanje s kamena na kamen ne umara previše. Stižemo do mjesta gdje započinje oštriji uspon. Staza vijuga uzbrdo mjestimično zaobilazeći veće kamene blokove. Pomalo mi ponostaje snage, zaostajem, ali za tričetvrt sata evo i mene na Velikom Reissecku. Sretan sam jer postižem osobni visinski rekord. Iako se vidik pružao na sve strane, nije više bio onakav kakav sam očekivao i želio. Vrhovi su već teže bili prepoznatljivi. U daljini je svojom visinom dominirao Grossglockner, najviši vrh Austrije. Susjedni impozantni Hochalmspitze (3360 m) okovan ledenjacima, bio je već obavijen oblacima.

Nakon kratkog odmora, upisivanja u knjigu (pečat vrha je u planinarskoj kući) i fotografiranja pred križom, uslijedio je silazak. Na povratku susrećemo mnoga planinara koji su se uputili ka najvišem vrhu gorske skupine. U planinarskoj se kući osyežavamo pivom, oprashtamo od opskrbnika i koristeći se Reisseckbahnom spuštamo u dolinu.

DRAGO SLIPAC, Novi Travnik

trebinke. I nakon pol, najviše sata uživanja u promatranju širokog vidokruga, te Mostarskog blata koje leži tik u podnožju Jastrebinke, družina je pošla natrag, do vikendice. Dvojica momaka, Miljenko Bošnjak i Slavko Lovrić za to su vrijeme već spravili krasnu planinarsku čorbu, a zamalo su na roštilju bile zgotovljene šnicle, kokošji bataci...

Večer je. Dvadesetak planinara već je za bogatom i prebogatom trpezom. Predsjednik PS Herceg-Bosne Dražen Pažin, te domaćini Ivan Salopek, Miljenko Tomić, Pero Marić, pomno brinu da gostima što-šta ne zafali. Tu je i ova i ona rakija i, kao desert, baluni domaćega crnog i bijelog hercegovačkog vina. A uz rakiju i vino i tako bogat stol i atmosferu, što bi čovjek drugo htio i poželio, pogotovu u takvom prekrasnem ambijentu, koji samo istinski zaljubljenici prirode i planine mogu prirediti, nego veselo čas-

kanje i, naravno, pjesma. Do duboko u noć, zastru zatamnjениm svodom i pokojom zvijezdom.

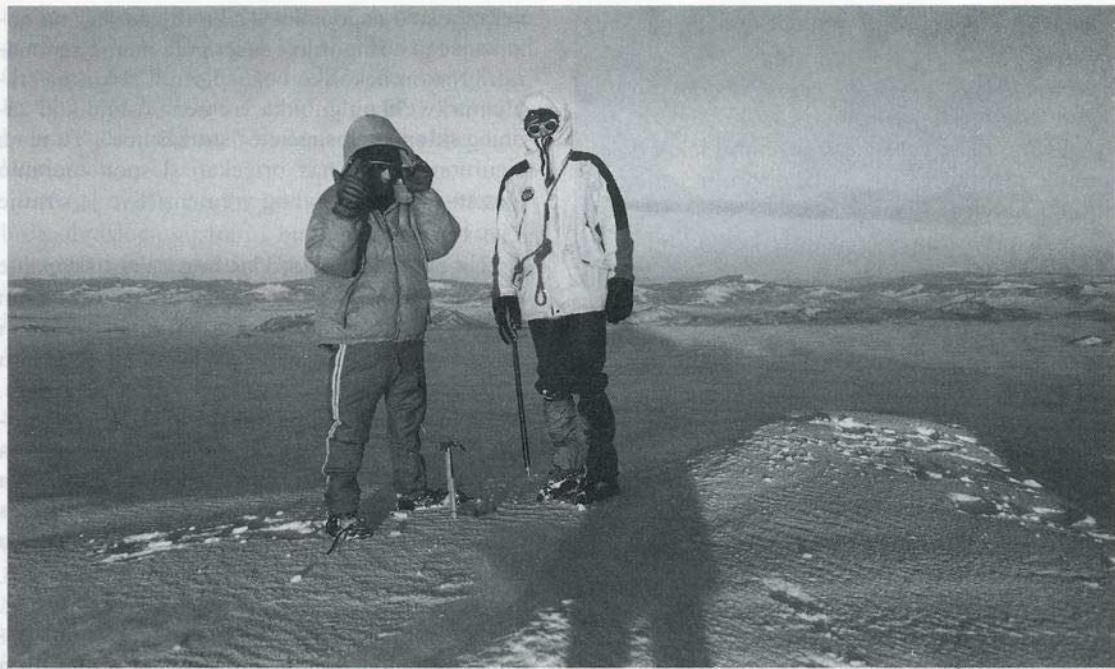
Sutradan je ujutro planinarska družina opet na okupu. Dva kombija polako mile do podnožja brda u smjeru Čabulje. Nakon posljednjih priprema i dogovora, točno u osam, duga kolona od 16 planinara već je na uzbrdici s naprtnjačama na ledima i gležnjacima na cokulama. Dan je vedar i sunčan, vjetar onako silan, još više pojavičava. Svi se, pogotovo gosti, pitaju kako li tek puše gore na visovima zamamne Čabulje? Ali se jednak tako i pitaju - hoćemo li izdržati "gaz" u snijegu visokom i do metar i pol. No, svi su upregli čvrstu volju i opute, te ni u koga nema ni u primisli traga o odustajajući od zaertanog cilja. Srećom, na većim uzvisinama snijeg je malo tvrdi, a vjetar, začudo, jenjava, što nam daje dodatnu snagu i motiv da ustrajemo. Najteže nam je u onih tristotinjak metara kroz šumarak u samome podnožju Čabulje, budući da je u šumi snijeg rastresit pa nam stoga valja do koljena gaziti. No, kapu dolje istinskom junaku toga nezaboravnog pohoda na dražesnu Čabulju. To je 62-godišnji Pero Marić, koji neumorno gazi na čelu kolone, čas dublji čas pliči snježni cjelac. Na izlasku iz šumarka pred uzdignutim i radoznalim pogledom pomalja se djevičanski ne-patvoren perivoj i nevjerojatna strmina Čabulje. Iako je tu snijeg znatno tanji, onako umornim planinarima nakon punih tri sata usiljenog marša po duboku snijegu i raspojasanoj divljini, taj će

posljednji uspon do vrha biti i najteži. No, uz-maka nema.

Točno u podne, dakle nakon puna četiri sata hoda preko pustih snježnih zaravni i dubodolina, odvažna skupina od 15 planinarskih vukova je na "krovu" Čabulje - Velikoj Vlajni, visokoj 1780 metara. Vidikovac je prekrasan, dok za nevjerojatne ljepote dana, bez ma i daška vjetra, pogled seže čak do visova udaljene Vranice (2112 m). Pred nama je, kao na dlanu, stamena Čvrsnica (2220 m), "zidovi" vrletna Prenja i njegovih kanjona, koje je, u milijunskom tijeku izdubila neumorna i vječno zelena Neretva, pa dolina Drežnice smještena u podnožju strmoglavih gromada Čabulje, Čvrsnice. Nakon opuštanja, neumorno školjacanje fotografskih aparata po zasnježenim stjenjacima Čabulje, a potom i zajapurenim i preplanulim planinarima. A potom, svi se lačaju naprtnjača i nazdravlja se, uz one bajne osmijehe neporecive sreće, za sretan podvig i uspon, za nezaboravan pohod i izlet na zasmeđenu Čabulju.

Točno u jedan kolona je već na nizbrdici. Za nekih tri sata lagana hoda, svi smo na okupu kraj jutros ostavljenih kombija. U četiri poslije po-dne je rastanak hercegovačkih i bosanskih prijatelja. Do novog susretanja i druženja, do novog pothvata i osvajanja nekoga drugog zamamnog vrha koji kao magnet zove i mami planinare. Kao što je, jel' te, bilo i toga ljeta Gospodnjeg 14. ožujka 1999. za osvajanja čarobne Čabulje.

Pogled na Liku sa Sv. brda

Foto: Ivana Zrilić

ZIMSKI USPON NA SVETO BRDO

Quattro Sestri, italijanski grad u blizini Venecije, ima jednu od najboljih i najstarijih zimskih skijaških staza. Sjećanje nije se slagalo s pričanjem o svom usponu, tako je najveći dio puta prošao kroz horovo šumu, osim ispod samoga vrha. Na uspon je započela

Kad je ugleda iz Zadra, Barbara vikne:

- Gle, tatina planina!

Velebit je zaista tatina okupacija, mjesto mojih povremenih odlazaka. Barbara opaža da u planinu odlazim posve neobično obučen i natovaren kojekakvim nesvakidašnjim stvarima, a vraćam se oznojen, raščupan, sjajnijih očiju, kao kakvo razigrano dijete iz igre.

Naš način za opuštanje i aktivni odmor izgleda svima koji traže materijalni cilj ili svrhu opasan i besmislen, ali ipak, fotografije što ih tako snimimo uvijek ih iznova oduševe i zainteresiraju. Uz kavu i čaj zna mi ponetko zaneseno reći.

- Poći ću jednom tamo s tobom.

Jedan je od njih to zaista i učinio te tako proveo nezaboravan vikend u ledu, snijegu, hla-

LIVIO KOTLAR, Zadar

dnoći, umoru i pogledu na čistu tihu prirodu, neopterećenu našom gradskom jurnjavom. priroda koju je krenuo osvajati, osvojila je njega.

U subotu ujutro okupili smo se pred kombijem, ukrcali svu potrebnu opremu i krenuli pod Velebit. S prvim jutarnjim zrakama sunca sastali smo se stotinjak metara iznad uvale Modrić. U blizini kuća Stanića, s prvom stankom skidamo suvišnu odjeću. Dan je osjetno toplij od hladnog jutra. Započinje strm uspon serpentinama usjećenima još od doba kad se u Velebitu živjelo od žita i stoke. Za sat i pol stižemo preko prijevoja pod Sopnjem na Malo Libinje, uglavnom napuštene pašnjake. U blizini luku zabiljali smo ih do kuća Kneževića, gdje smo se u društvu babe Stoje, njenog sina i unuka odmorili uz vruću kavu, kekse i razgovor. Domaćini su

začuđeni što po jakoj studeni želimo na Svetu brdo:

- *Opasno Vam je to! Velim vam, sve je pod ledom, a i teretni ste.*

Idemo dalje preko zasneženih Ličkih dolaca prema izvoru Pećici. Polako prtim snijeg, za mnom Slavica, Ivana i Samir. Pred Malim Štirovcem prolazimo pored krda konja koji se po snijegu polako spuštaju ka izvoru. Ugodan susret čovjeka i životinje u planini.

Nakon sat vremena, preko sve dubljeg snijega dolazimo na zaleden prijevoj Vlaškog grada. Tek što sam i pomislio, a ono već, koliko sam dug i širok, ležim na ledu. Samir se smije, obojica spominjemo dereze koje su nam u naprtnjačama. Još malo i bit će odmor, blizu je sklonište.

Svi smo na okupu uz toplo jelo u skloništu Vlaškog grada. Tu nalazimo Vuku, Josu i Zdenu koji su došli popraviti sklonište nakon jakog snježnog nevremena. Pomalo čavrlijamo, a zatim uzimamo cepin, nužne stvari, stavljamo dereze, i idemo. Mi gore, a Vuke i njegovi dolje.

Na hrptu smo Velebita. Prekrasan vidik na Ravne kotare, Dalmaciju i otoke pljeni nam pažnju. Pozdravljuju nas odozdo prijatelji dok zalazimo za greben, polako ih gubeći iz vidokruga.

Vjetar je jak, a u sjeni je osjetno hladnije. Slavica ima neprilike i zaostaje. Dereze koje je kod kuće trebala isprobati sad joj predstavljaju

nerazrješivu zagonetku. Kako ih zadržati na nozi, osjećati se sigurno i deset puta manje se umarati? Nakon nekoliko bezuspješnih pokušaja stavljanja i velikog gubitka vremena ostaje kod zadnjeg skloništa, osunčane "stražarnice". Tu je na sigurnom pa će nas pričekati. Uspon moramo ubrzati i zbog nje i zbog vremena. Sve je strmije i sve je više vjetra.

Uz zvukove vjetra, vlastitog daha i škripanje dereza približavamo se magičnom križu na vrhu Sv. brda. Ledeni kristali u zraku, vjetar, sunce i zalaz sve je na čas jedno. Dah zastaje. Na vrhu smo. Deset božjih zapovjedi su pod ledom. Neko vrijeme šutimo. Slikamo se. Svaka izgorevona riječ ometa nam pažnju usmjerenu na beskrajan vidokrug u paleti zalazećeg sunca. Na moj povik neiskusni se Samir užurbano povlači s opasne strehe. Idemo dolje do Slavice, pa u sklonište.

Noćenje u skloništu više je od očekivanog. Voda nam ipak zavrije kako tako, čaj se piye nemilice, a temperatura je tek da ne kažemo da smo u ledani. Šta više očekivati od hladne zimske noći i zvjezdanih nebala dok se u odsjaju svijeća nespretno krećemo oko peći, sušeći mokru robu i obuću?

Sutra napuštamo ovaj ledeni svijet Velebita, koji nam ponekad za lijepih dana u Zadru kratko, usput izmami pogled dok jurimo za kruhom svagdašnjim.

NA ŽBEVNICI POSLIJE OSAMDESET GODINA

Ing. MILOŠ SIROTIĆ, Zagreb

Prošlo je gotovo osamdeset godina otkako sam kao osmogodišnji učenik osnovne škole u Slumu bio na Žbevnici, na zadnjem brdu uz sjeverozapadnu granicu sa Slovenijom. Bilo je to krajem proljeća 1922. godine, kada su polja, livate i proplanici prepuni sunovrata, božura i ostalog cvijeća.

Učitelji Sluma, Bresta, Trstenika, Dana i Vodica, svake su godine organizirali skupni izlet daka na Žbevincu, na zajedničko druženje i pje-

vanje, a onda okrepnu na izvorima odlične žbevničke izvorske vode.

Godina 1922. bila je posljednja godina druženja čićkih pučkoškolaca na Žbevnici, zadnje zajedničko pjevanje pjesme "Krasna zemljo Istro mila..." Vijesti o održanom skupu vrlo su brzo stigle u Buzet, do tamošnjih talijanskih vlasti. Posljedice su bile premještaji učitelja, organizatora žbevničkih skupnih izleta. Moj otac, koji je petnaest godina službovao u Slumu

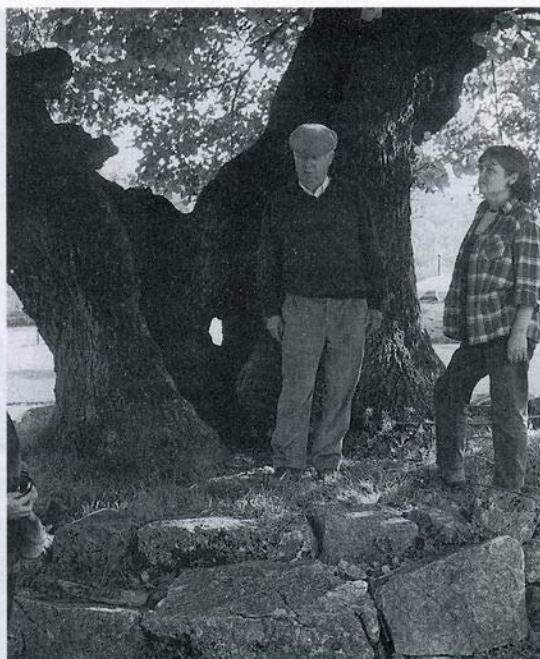
te je godine premješten u Peničiće, sljedeće godine u Vele Mune, a 1924. u Rukavac iznad Opatije, da bi konačno 1927. dekret glasio: Rivolta d'Ada negdje kraj Milana! Žbevnica, brdo moje mladosti, postala je tako za me daleka planina...

No, u mašti ostala je slika obloga pitomog brda obrasloga gusto i bujnom travom, s jako strmom padinom prema Brestu, selu u podnožju, brda s krasnim vidikom na Čićariju, Buzeštinu i lanac brda prema Učki, s pogledom prema Trstu, a i prema Dolomitima.

Moja su sjećanja na Žbevniciu s godinama tamlila i postala nejasnija. No, želja da se ponovno na njoj nadem tinjala je negdje u podsvijesti. Ona se konačno 22. listopada 1998. i ostvarila te tako postadoh vjerojatno najstariji planinar koji se popeo na Žbevniciu. Zahvaljujem to kćerki koja je iste godine u proljeće bila na njoj u društvu planinara. Pričajući o tome podsjetila me na puteve kojima sam kao dijete koračao davne 1922. godine: iz Sluma (500 m) na prvoj čišćoj terasi oštrim usponom do Bresta (650 m), a onda od izvora s lijeve strane sela najprije cesticom, a onda do vrha stazom ugazonom u travi.

Tada tu nije bilo ni grmlja, ni stabala. U početku kamenje, poslije poneki kamen, pa puteljak u gustoj, visokoj i žilavoj travi. To moje sjećanje nije se slagalo s pričanjem kćerke. Ona je najveći dio puta prošla kroz borovu šumu, osim ispod samoga vrha. No, uspon je započela od ograđenog izvora s desne strane sela, a onda šumskim putem, usporedno s asfaltnom cestom, do šumskog puta koji dolazi s jugoistočne strane. Nastavila je tim putem prema sjeverozapadu sve kroz borovu šumu, do planinarske kuće, i dalje, sve do mjesta gdje se od toga puta odvaja staza kojom sam i ja nekada kročio.

U tom predjelu 1922. nije bilo drveća, a ni današnje borove šumice. Narasla je kasnije, možda je posadena, a možda ju je posijala bura noseći sjemenke iz češera. Te su me misli podsjetile na dane kada smo mi pučkoškolci u malim vrećicama nosili zemlju i sadili borove na kamenjaru kraj groblja u Slumu, a i drugdje. Danas je na tim mjestima visoka borova šuma, a kamenjar je pokriven humusom. Ranijih godina sadeni su borovi i na početku prve stube iznad Počekaja, Buzetskog kolodvora, kao i na uspunu

Orijaška lipa u Slumu

iz Sluma u Brest. Danas su to šume izrasle na kamenoj goleti. Organizatori toga ekološkog rada bili su seoski učitelji.

I mi smo u osvajanje vrha Žbevnice pošli putem kojim i moja kćerka. Auto smo ostavili kod ograđenog izvora s desne strane Bresta. Laganim smo usponom stigli do planinarske kuće uživajući u panorami. Odmorili smo se, zalogajili i osvježili izvorskom vodom. Na vrh smo krenuli strmom šumskom stazom s mnogo kamenja. Sve je to bilo bez ikakva napora, bez zastajkivanja. Uostalom, svi su se ravnali prema meni, hodajući u jednoredu, prva kćerka, onda ja, pa sin i snaha. "Odmori se", više su puta rekli. Međutim, to i nije bilo potrebno. Srce, pluća i noge radili su besprijekorno. Govorili su da će sutra osjećati noge. No, ni toga nije bilo. Vjerojatno zahvaljujući usponu na zagrebački Horvatovac, kojim svakoga dana kročim noseći uviјek nekoliko kilograma.

Kćerka koja je vodila stigla je prva na vrh. Opisati svoje osjećaje kada sam je ugledao kraj ozidanog kamenja i kako mi maše rukama nije baš lako. Preda mnom je sinula poznata mi slika, zaobljen vrh pokriven travom, s divnom pano-

Na vrhu Žbevnice poslje osamdeset godina

ramom, pogled na Vodice i cestu što vodi u Vele Mune. Njom sam također nekada kročio, s pogledom na čićka polja, na lanac brda što se nižu prema Učki, na Buzeštinu i Motovunštinu. Pričinilo mi se na čas da sam ponovno pučkoškolac, da mi tlo nestaje pod nogama, da lebdim nad zemljom.

Realnost je počela pićem i sendvičima, a onda se nastavila s obaveznim slikanjem, upisom u knjigu i otiskivanjem žiga. Onima u Zagrebu treba dokazati kako se stari Slumac stvarno popeo na Žbevnici. Na kraju, nakon dužeg razgledavanja i odmora, trebalo je odlučiti kojim ćemo putem natrag u Brest. Htio sam sići onim putem kojim smo nekad kao djeca silazili. Na moju žalost, nisam ga mogao naći. Sjećao sam se goleti, trave, izvora i na kraju guste borove šume. Izvor je za me bio posebna želja zbog sjećanja na pokojnog oca koji mi je nekoć, kod izvora, pružio iz aluminijске pljoskice čašu ko led hladne izvorske vode. Nosio ju je na svim izletima, a donio ju je i u Zagreb kada smo s majkom i braćom prebjegli iz Istre.

Gdje počinje ta silazna staza nisam znao. Slika je potpuno izbljedila, tako da je stazu za silaz izabrala kćerka i to onu kojom je prošli puta

silazila. Ne pretjerujem kada kažem da mi je to najteža, najstrmija i naopasnija staza kojom sam u svom životu kročio. Jasno, kada smo kao djeca nekada silazili njome, nama naučenim na kozje puteve nije tada izgledala tako strma i teška. Danas mi se činila kao kosina od oko 60 stupnjeva, ako ne i više. Silazi se u cik-caku, kroz kamenjar, u neposrednoj blizini okomite stijene koja se pruža nad Brestom. U stvari, ta je staza najkraći put od planinarske kuće do vrha Žbevnice. Spuštajući se došli smo i do izvora koji je ozidan četrdesetih godina. Je li to nekadašnji izvor iz mojih sjećanja, pitao sam se. Možda. Negirala je to tek jaka strmina kojom smo silazili, a ona se tokom godina izbrisala iz moga sjećanja. To je ostala zagonetka koja me i danas zaokuplja pa će još jednom na Žbevnici da to odgonetnem. Tada će biti miran, a žbevnički će se krug sjećanja zatvoriti. Nadam se da će to biti do svršetka drugog milenija!

Ne mogu završiti žbevnički doživljaj a da ne napišem još nekoliko redaka o "Čićariji nekad i sad". Uzet će kao primjer Slum, moje rodno mjesto. Prije prvog svjetskog rata bilo je tu oko 100 obitelji, oko 400 seljaka. Nije bilo kuće koja nije imala bar jednu kravu ili koja nije klala pr-

se. "Čreda" krupne stoke bila su skoro kilometar duga. Dva su seljaka imala po stotinu ovaca svaki. Češki je sir po kvaliteti bio ravan paškome. Bilo je konja, dvadesetak magaraca i mula. Slum je bio sabirno mjesto za mlijeko koje se slalo u Trst. Moj je otac kao napredan pčelar učio seljake pčelarenju, tome korisnom poslu. Uza sve to Čićarija je slovila kao siromašan kraj. Golet, kras... A u stvari i bila je. Kupus, repa, krumpir, grah bili su redovita hrana, uz komad polente. I to svaki dan. U šali smo znali govoriti kako se jelovnik svakog dana mijenja: ponedjeljak - kupus, krumpir, grah, utorak - krumpir, grah, kupus, srijedu - grah, kupus, krumpir, itd.

Treba reći da je bilo i gladi, naročito za vrijeme prvog svjetskog rata. Bilo je i tuberkuloze. Sjećam se prijatelja koji su od nje umrli.

No, ako je Čićarija tada bila siromašna, kako je to sada? Broj nastanjениh kuća može se na prste nabrojiti. Stanovnici su najvećim dijelom starci. Škole nema, zatvorena je. Nekada je moj otac imao oko 40 daka. U selu je nekad bio svećenik, a slično je bilo i u drugim selima. Nekoć je autobusna linija Rijeka - Poreč zahvaćala

Čićariju. Danas je nema. Nema više "krbunica", peći za paljenje živog vapna.

Imade li izlaza tome jadu? Teško. Možda. Tu i tamo tek poneki primjer: Genetski centar koji bi mogao oživjeti stočarstvo, Citroenov servis u Slumu koji je podigao poduzetni obrtnik, a do-prinos je i planinarska kuća na Žbevnici što ju je podiglo PD "Planik" iz Umaga, a sada pored nje namjerava sagraditi planinarski dom.

Nade, dakle, ima, a bez nade nema ni života. Možda je turizam početak, Umažani su shvatili dar prirode i prednost da se za nepun sat vožnje mogu za jake ljetne žege naći u borovoј šumi, u hladu, na oko 850 m nadmorske visine, kraj izvora hladne izvorske vode, udišući čist i svjež gorski zrak. Otuda i misao o izgradnji planinarskog doma.

Nažalost, povijest nije nikada mazila Čićariju. I prije se nekoliko puta napučivala. Ali, dok ima nade ima i života!

Možda je upravo turizam ono "početno paljenje" za treće napučivanje Čićarije?

OSVIT PROLJEĆA

ALAN ČAPLAR, Zagreb

Ove je godine proljeće stiglo ranije nego inače. Ustvari, posve se ispreplelo sa zimom koja nije bila ni osobito hladna ni duga. Već su sredinom veljače vjesnici proljeća na našoj Medvednici počeli provirivati iz suhe i tvrde zemlje na svjetlost slabašnoga zimskog sunca. Baš u to vrijeme, svake se godine u meni probudi snažna želja da podem tamo gdje tek počinju cvasti prvi proljetni cvjetovi da iznova vidim i doživim ljetnu planinskih pejzaža kada se nakite raznobojnim tepisima cvijeća i natope zelenilom svježe trave i lišća na granama.

Na pragu sam ostvarenja te želje, s prijateljima u podnožju Snježnika. Uspinjemo se poznatom stazom i promatramo oko sebe budenje novog dana i novoga godišnjeg doba. Nije više rano jutro, ali mi smo ipak još sneni nakon kratke i gotovo neprospavane noći u domu na Platku. Namjera nam je bila ustati što ranije ka-

ko bismo se na Snježnik uspeli još zarana, uostalom, svitanje dana nad planinom poseban je doživljaj koji nismo htjeli propustiti. Pa ipak, san je pred zorou bio tako sladak, a ni Snježnik ni proljeće ionako neće nikamo pobjeći. Kada smo napokon, spremni za polazak, krenuli iz doma, obradovalo nas je krasno jutro kakvo se samo poželjeti može. Tim više, jer smo znali da će se vidici sa Snježnika otvoriti na Učku, slovenski Snežnik, možda i Velebit na jugu...

Koračamo polako, obuzeti nekim neodređenim razmišljanjima. Zapravo smo nerazgovorljivi, ili od slabo prospavane noći ili od nesređenih misli što se vrzmaju po glavi. Sve je oko nas tih, tek se negdje u granatim, još neolistalim krošnjama čuje tih cvrkut ptica. Inače smo sasvim sami u tome širokom planinskom prostoru.

Mozgom vijugaju svakojake misli. Na trenutak oživljavaju stare, poznate slike i uspome-

ne iz vremena kada sam se prije gotovo četiri godine prvi put uspinjao na Snježnik. Bilo je tada također proljetno doba godine, ali su strme padine Snježnika i livade Pribeniša već bile zelene, a plavim su nebom putovali veliki bijeli oblaci. Bilo nas je tada mnogo, većina se lica u međuvremenu izmjenila. Ostali su tek poneki, ali je prijateljstvo s njima zato danas snažnije nego sva moja dotadašnja prijateljstva. Koliko samo vrijede ta prijateljstva s planinarskim stazama!

Nisam ni primijetio kako je brzo teklo vrijeme, već smo prošli raskrije dvaju puteva, preko grebena i kroz Grlo. Uskoro ćemo stići i do Rimskih vrata, a onda počinje najljepši dio uspona, preko šumovitog, travnatog, pa stjenovitog grebena s nezaboravnim vidicima na sve strane. Doista, začas dostižemo sa zapadne strane greben, a s druge njegove strane dočekuje nas dugo traženi tračak proljetnoga sunca. Istinski sam uživao upijajući zrake sunca što se osmje-hivalo s neba i rasulo sjaj u latice prvih Šafrana, blijedožutih jaglaca i bijelih visibaba. Bilo je ugodno biti ovdje i gledati, sav je krajolik blistao u svoj svojoj ljepoti i nekoj uzgibanoj svježini.

Ispunjen tim osjećajem, usporim hod, promatrajući radosti prirode i planine pred dolaskom toplijih dana. Ni prijatelji nisu žurili. U tom smo raspoloženju stigli i na travnati dio snježnikovog grebena. Prilikom jednog od mojih ranijih uspona na Snježnik, pratila nas je na tom dijelu puta neugodna kiša koja je zrak ispunila snažnim mirisom divljeg luka. Došavši konačno do planinarskog doma, na pitanje o usponu složno smo odgovorili: "Ukratko, luk i voda!"

U zraku se i danas osjećaju vlaga i raznorazni mirisi, ali ne od kiše i luka, već od orosenog bilja i cvijeća. Posljednja isparavanja rose nestajala su pod blještavim suncem, koje je sada, na vedrom nebu, blistalo u svoj svojoj veličini, grijući zemlju koja se gotovo naočigled budila iz zimskoga sna. Još se jutarnja rosa caklila u svjetlosti sunca, a moglo se gledati kako cvijeće počinje nicati iz mokre zemlje, šireći svoje latice prema suncu. Miris svježe trave ispunjavao je zrak, a tišina je ispunjala uši. Nadolazeća

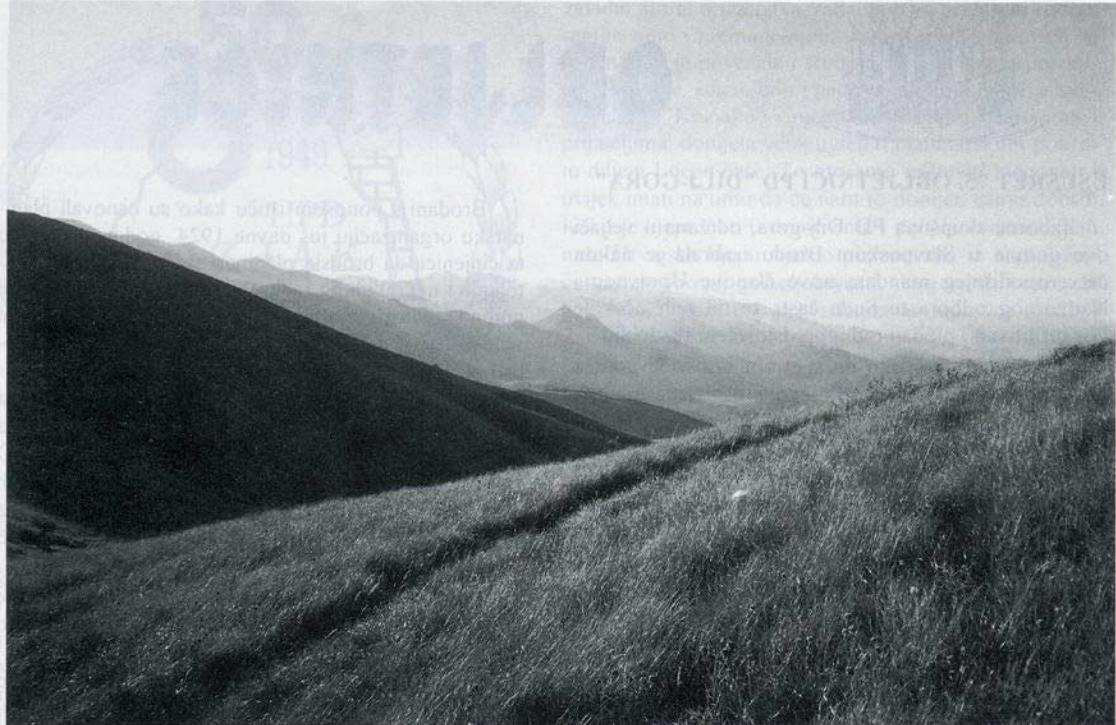
SLIKA DOLJE: "Novi život" (nagradena na natječaju u planinarskoj školi)

Foto: Jasenka Kozić

SLIKA DESNO: Jutro na Hahlićima

Foto: Alan Čaplar

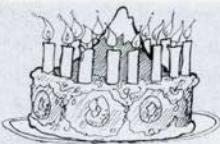
toplina novoga godišnjeg doba osvajala je sve, širila se valom radosti u kojem su treperili uzdaci zemlje, šume i bilja.

Naposljeku, nadomak samoga vrha, stadosmo pred prizorom koji se pred nama otvorio, bez riječi i bez snage da išta kažemo. Posvuda uočilo nizali su se planinski grebeni, između njih šumovite doline, u daljini se naziralo duboko plavetnilo Jadrana. Pogled nam je bio zaokupljen i Risnjakom, koji se činio blizu kao da je nadohvat ruke.

Postupno me obuzima osjećaj one ugodne smirenosti i punoće koji se pojavljuje u trenutcima potpunoga zadovoljstva. Rijetki su to trenuci kad se cijelim bićem može prepustiti užitku i, slobodan od svega što te proganja i tiši, ne misliti ni na što. Okrenut suncu, zatvaram oči, osjećajući njegovu toplinu na licu. Uranjam u neku čudesnu, zaboravljenu bajku, svjestan da je iznad još samo nebo, da dižući glavu vidim modroplavu, neograničenu beskonačnost i - da je doživljaj koji osjećam posve stvaran.

Vjetar je u trenutku posve prestao i u uši se uvukla bešumna tišina. Mir koji je iznenada zavladao posvuda uokolo, bio je nekako svečan, kao da se očekuje nešto nesvakidašnje. Tišina se s protjecanjem vremena pretvara u iščekivanje. Smirujem se potpuno. Preda mnom gotovo da ništa više ne postoji, sretan sam onoliko koliko ljudska duša uopće može biti sretna. Ta je sreća mnogo užvišenija od svakodnevne predodžbe sreće, to je druga, posve drugačija zbilja. Na licima prijatelja blistalo je isto to uzbudjenje i oduševljenje videnim i doživljenim. A onda, s prvim daškom vjetra, misli i radoš poletješe nad planinskim grebenima dotičući najviše njihove vrhove i provlačeći se kroz duboke dolove, a onda se izgube u visinama koje smo na trenutak dotaknuli.

Iz daljine su počeli dopirati jedva čujni glasovi skupine koja je kasnije krenula za nama i koja će nas uskoro sustići. Silazimo u dom i prepuštamo njima sunčani vrh Snježnika za uživanje u čarima proljeća u planini.

OBLJETNICE

USUSRET 75. OBLJETNICI PD "DILJ-GORA"

Izborna skupština PD Dilj-gora, održana u veljači ove godine u Slavonskom Brodu izabrala je nakon četverogodišnjeg mandata nove članove Upravnog i Nadzornog odbora te Suda časti, te od njih očekuje konstruktivan i plodan rad u predstojećem razdoblju.

Ove godine brodsko društvo obilježava 75 godina postojanja, a prvi je put od njegova osnivanja na dužnost predsjednika Upravnog odbora, odnosno predsjednika društva izabrana žena - dr. Blanka Sabolić-Kormendy. Sitna, ali izuzetno energična, nova će predsjednica zajedno s ostalim članovima Upravnog odbora koji čine: Karlo Franceško, Marica Vujnović, Josip Činkl, Mladen Ratković, Slavica Nikšić, Mijo Šoš, Davor Molnar i Berislava Novotni, utri stare i otkriti nove staze budućeg planinarenja na ovim prostorima, vodeći sa sobom sve one koji vole prirodu. Sedamdeset i pet godina nije ni puno ali ni malo godina planinarenja po ravnicaškoj Slavoniji, u traganju za ljepotom, iznalaženju novoga i obogaćivanju duše i tijela.

Novi upravni odbor PD "Dilj-gora"
U sredini dr. Blanka Sabolić-Kormendy

Brođani s ponosom ističu kako su osnovali planinarsku organizaciju još davne 1924. godine. I upravo ta činjenica da brodski planinari slave 75 godina postojanja i neprekidnog rada obilježit će ovu planinarsku godinu. Svi dvjestotinjak članova, kao i svi oni koji vole prirodu i nove izazove, moći će prohodati već dobro poznate i uvijek drage staze po obližnjem Dilju i Papuku, a planira se i nešto više od toga - izleti na Klek, Kamačnik i Mljet, a osim toga će po prvi puta Slet planinara Slavonije ove godine organizirati PD Dilj-gora 3. i 4. srpnja, o čemu će još biti podrobnih obavijesti. Poslije se ide na Velebit, Biokovo i Učku, a središnja svečanost 75. obljetnice planira se za listopad.

Brodski planinari vode brigu o budućim naraštajima, pa se planira i Mala škola planinarstva za učenike osnovnih i srednjih škola, koja će uključiti teoretski dio kao i obuku na terenu.

Uljepšati okoliš ne samo u prirodi nego i često mjesto okupljanja planinara i onih koji to nisu - Planinarski dom "Gjuro Pilar" - između ostalih pokušat će i brodski slikari svojim akvarelima, pastelima, crtežima - negde potkraj lipnja. Želja je brodskih planinara da obnove i urede taj stari dom, kao i njegovu okolicu, što će naravno ovisiti o finansijskim mogućnostima.

Bilten "Brodski planinar", koji je začet u 1998. godini, pratit će i dalje rad ovoga društva, sve njegove pohode diljem Hrvatske i izvan nje, a planinari će i nadalje pronositi po svim tim mjestima ime, kulturu i običaje Slavonskog Broda i Slavonije.

(Marija Radošević)

UZ ZLATNI JUBILEJ HPD "KOZJAK"

Kada smo prije ravno 50 godina postavljali temelje našem planinarskom društvu, a samim time i planinarskom pokretu uopće u našem mjestu i samom kraju, nismo ni slutili do kolikih će se razmjera razviti ova ideja i kakve će korijene uhvatiti. To što danas imamo i što slavimo i kakvu smo tradiciju ovdje stvorili, dokaz je da je sjeme palo na više nego plodno tlo.

Što nas je to vuklo u taj pionirski pothvat?

Mislimo da je to, u prvom redu, bila želja jedne skupine mladih ljudi da stvori što širu osnovu za bavljenje mladih sportom. Iako bez neke velike tradicije u ovom kraju, planinarstvo je bilo najpogodniji način da se ta zamisao i ostvari.

Dogовори bi se održavali na rivi, u šetnji, na radnom mjestu, u školi, u autobusu... Prvu pomoć u organizacijskom smislu pružili su nam članovi PD "Mosor" iz

Splita. Materijalnu podršku dobili smo od organizacije NF u Kaštel Sućurcu, što je uz naš polet i velika osobna odricanja, omogućilo uspješan početak.

O tim prvim danima moglo bi se mnogo pisati. Svi oni koji su radili na osnivanju društva imaju sigurno iz tog vremena mnogo svojih zapažanja. Ona mogu biti dragocjena, ako se jednom netko odluči pisati povijest planinarstva u ovom kraju. Svi bismo, u to smo čvrsto uvjereni, u jednome bili jedinstveni, a to je da tih dana kada se "Kozjak" rado nijedan od nas nije sumnjao u uspjeh! A to je ne samo tada nego i mnogo prije i potvrđeno.

Tako je niklo naše planinarsko društvo, koje je u samome mjestu, a ubrzo i znatno šire steklo brojne prijatelje. Naše je društvo okupilo velik broj članova od kojih se stvorila jaka zdrava jezgra. Bilo je tu i pionira, ali i starijih članova čiji doprinos moramo posebno stalno isticati, jer je njihovo životno i organizacijsko iskustvo velik i čvrst kamen u našim temeljima.

Nezaboravni su zaista ti njihovi dani, koji su bili puni poleta i samoodricanja!

Razmišljajući o toj njihovoj ideji, rođenoj podno Kozjaka i uz obalu mora, često smo pokušavali odgovornuti zašto su ovi stanovnici uz morsku obalu krenuli natrag u brdo? Zar nam more ne pruža svu ljepotu i zadovoljstvo i može li i planina uz to biti nešto što privlači i oduševljava? Na to pitanje nitko nikad nije dobio odgovor, ali ta se tajna nikad nije ni pokušala uporno razriješiti, to je jednostavno tako. Možda je to naše opredjeljenje zov planine naših pradjedova, čija su obitavališta i grobovi razasuti po ovim liticama, dubravama i ledinama. Možda je razlog što smo u njoj otkrili neotkrivene ljepote i izazove.

Hvatanjem sve dubljih korijena, praćeno razvojem našeg društva u cjelini, razvijala se u ovoj planini, u ovom domu i uopće u društvu, jedna velika tekovina -

zavidni moral drugarstva, rada, ljubavi prema prirodi, a samim time i prema svojom domovini. Kao nevidljiva nit ona nas je povezala i stvorila od nas veliku porodicu u kojoj je, istina, bilo i padova, ali koja je, prije svega našem "Kozjaku" i njegovim brojnim članovima i prijateljima, donijela velik ugled u planinarskom pokretu diljem Lijepa naše. To moramo nastaviti njegovati i uvijek imati na umu da će nam to donijeti samo dobro. Kako je lijepo čuti u domovima i po planinama diljem naše Hrvatske lijepu riječ o planinarama iz Kaštel Sućurca, o njihovoj gostoljubivosti, drugarstvu i o nezaboravnim trenucima provedenim u njihovoj sredini. Zar može netko tko je ponikao u ovoj sredini na takve riječi o nama biti ravnodušan? Stoga opet pozivamo sve planinare i ljubitelje prirode u svoju sredinu:

- Naš Kozjak, njegove litice i miris njegove brniste, njegov netaknut mir, njegove bure i njegovi prelijepi vidici - najljepši su naš dar za sve vas dobromjerne. Vratite se opet njemu, njegov zov je neodoljiv.

Tako osjećamo i mi baš ovih dana kada proslavljamo zlatni jubilej naše udruge zadovoljnih planinara.

(Izvorni tekst preminulog kolege planinara Pere Alfirevića, za tisak priredio i dopunio Špiro Domljnović)

RUDOLF CIŠPER: 70 GODINA PLANINARSTVA U PAKRACU

Ove je godine PD "Psunj" u Pakracu objavilo spomen-knjigu Rudolfa Cišpera "70 godina planinarstva u Pakracu" i svečano proslavilo svoju obljetnicu. Cišper (1926) je rođeni Pakračanin koji je velik dio života posvetio planinarstvu tako da je njegova knjiga autentični dokument. Knjiga ima 79 stranica formata našeg časopisa, obilje ilustracija, kartonske korice s naslovnicom u boji, naklada 500. Povijest planinarstva u tom gradu podijeljena je na tri dijela: do 2. svjetskog rata, do Domovinskog rata i nakon Domovinskog rata. Zadivljuje agilnost pakračkih planinara koji su obnovili rad društva na ruševinama svoga grada, uništenog četničkim divljanjem gotovo do temelja. Dodajmo da su nedavno opet osposobili svoj dom na Omanovcu i markirali staze po Psunjtu. Adresa društva je 34550 Pakrac, A. Hebranga 16 III.

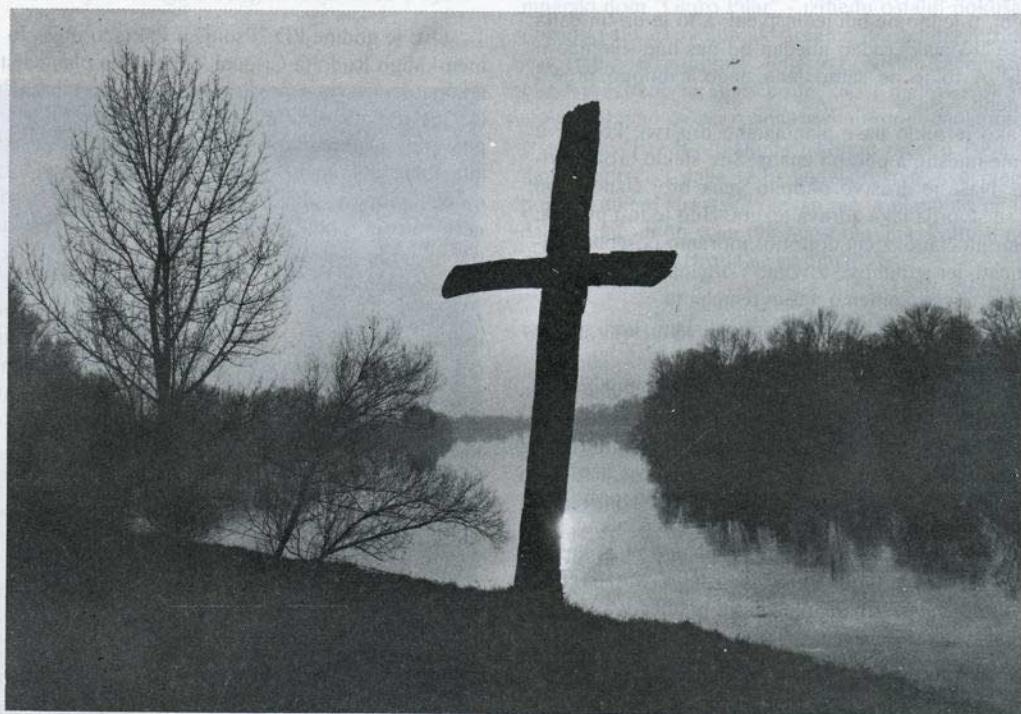
45 GODINA PLANINARENJA U ŽUPANIJI I 70 GODINA U VUKOVARSKO-SRIJEMSKOJ ŽUPANII

Vukovarsko-srijemska županija je najravničarska županija u Hrvatskoj. Imala je nešto malo obronaka Fruške gore iznad Iloka s najvišim vrhom Liska (294 m). Unatoč tome planinarska društva osnivaju se vrlo rano: 1929. u Vinkovcima i Iluku a 1940. je inicijativa za osnivanje društva postojala i u Vukovaru. Poslije II. svjetskog rata niču nova društva jer su stara prestala

djelovati: 1953. u Vrbanji PD "Majevica" i u Vinkovcima PD "Vinkovci", ali prestaju s radom već 1956. Dana 25. 4. 1954. u Županji je osnovano PD "Županja" i brojalo je 50 članova, uglavnom srednjoškolaca. Imali su izlete na Jankovac, Strmac i Majevicu. Prestali su s radom 1956. Nosioci boravka u prirodi 60-ih godina postaju izviđači, koji su i planinarili. Njihova logorovanja bila su omiljena među mlađim Županjcima i tu su se stjecala prva planinarska iskustva. 60-tih i 70-tih godina županska Gimnazija organizira redovite ljetne škole plivanja u Velikoj a zimi skijanja (Petehovac, Bjelsko, Crepoljsko). Već tada jedan dio učenika redovito planinari. Godine 1970. učlanjuju se prvi današnji članovi društva u PD "Željezničar" Za-greb. Prva inicijativa za osnivanjem društva pokrenuta je 1986. kada je PD "Zagreb-matica" imala 5 članova iz Županje. No kako društvo nije osnovano, jedna mlada skupina planinara pokušava osnovati društvo 1990. godine ali to prekida Domovinski rat. Po završetku rata 1996. osnovan je inicijativni odbor na čelu s današnjim predsjednikom duštva Berislavom Tkalcem. Na Osnivačkoj skupštini 14. 3. 1997. osnovali smo HPD "TIKVICA" Županja. Članstvo brojnošću raste i u trećoj godini svoga postojanja broji 52 člana. Planinarili

smo po cijeloj Hrvatskoj te Mađarskoj, Sloveniji, Austriji i Italiji. U istočnom Dilju markirali smo obilaznicu "Županjski put" dugu 27 km. Pod vrhom Lipovica (351 m) u općini Garčin, a iznad sela Vrhovina, uređujemo si šumarsko-lovačko-planinarsku kuću s mogućnošću noćenja. Kuća je uz trasu Slavonskog planinarskog puta. Organizirali smo predavanja, planinarsku školu, išli na seminar za vodiče a imamo i markaciste. Već treću godinu za redom u studenom organiziramo "Skup markacista Dilja". Suradnja s drugim društvima je odlična, pogotovo sa HPD "Dilj gora" Sl. Brod te HPD "Zanatlja" iz Osijeka i HPD "Klikun" Pleternica. Planiramo postojati i pomladiti društvo a onda će s vremenom doći na red i osvajanje još većih nadmorskih visina od već osvojenih. Pročelnik Foto sekcije Josip Nikolić održao je koncem proljeća drugu smostalnu izložbu svojih fotografija pod naslovom "Mirisi zemlje" na kojoj je izložio 27 fotografija. Za izložbu je tiskan ukusan katalog. Slika s naslovnice kataloga (dolje) nosi naslov "Na obali Save kod Županje", a na njoj je spomen na 1945. godinu.

(Ing. Berislav Tkalac)

TKO JE ŠTO U HRVATSKOM PLANINARSTVU

MARIJA GOBEC - MAJKA PLANINARSKE OBITELJI

Mnoge mlade perspektivne planinarkе završavaju karijeru udajom, a pogotovo kad postanu majke. Obično to opravdavaju obiteljskim obvezama, radom na dva kolosjeka (posao - kućanstvo) i slično, te za nekoliko godina doista izgube smisao za planinarstvo i tjelesnu kondiciju. Zatim nakupe salo u struku i život svedu na vegetiranje između četiri zida. Živ dokaz kako ni udaja ni majčinstvo ne bi trebalo biti uzrok za odricanje od planinarskih užitaka jest žena, majka, planinarka, skijašica, alpinistkinja, gorski vođič, orientacistkinja, automobilistkinja, pedagoginja, planinarski pisac, suradnica našeg časopisa (od 1982. g.) i organizatorica, a sve u jednoj osobi, koju predstavljamo u ovom broju.

Marija Gobec rođena je 28. kolovoza 1942. godine u Zagrebu. Srednju školu završila je u Zagrebu. Već kao petnaestogodišnjakinja često odlazi u zagrebačko i samoborsko gorje, a 1960. se učlanjuje u PD "Zagreb - Matica". Iste godine postaje tajnik Alpinističko-skijaške omladinske sekcije. U tom razdoblju započinje alpinističke uspone na planine diljem Hrvatske i Slovenije.

Krajem 1963. postaje majka, no ne prestaje s odascima u planine već s novorođenim sinom Karloom sudjeluje na planinarskim izletima.

Sa suprugom Željkom 1969. seli u Švicarsku, gdje zajedno osnivaju Sekciju "Vihor" koja postiže vrhunske uspjehe u planinarstvu, alpinizmu i skijanju. Sekcija postaje jedno od središnjih mjeseta okupljanja Hrvata u borbi za čistu hrvatsku riječ. Tijekom rada i boravka u Švicarskoj završava školu skijanja, te sudjeluje u mnogim usponima na području Matterhorna, Monte Rose, Doma, a ponekad i skija u tim predjelima.

Godine 1972. rađa drugog sina Damira. Obojica, Karlo i Damir, danas su članovi HPD "Vihor", gdje organiziraju rad Sekcije za orijentacijsko trčanje (o-

trčanje). Marija 4. svibnja za volanom Toyote Celice osvaja 1. mjesto na auto ralyu u Zürichu. Na natjecanju za Yu Ski Cup u Švicarskoj osvaja 5. mjesto, te 1. ekipno mjesto ispred Slovenije, Austrije i Francuske.

Godine 1978. vraća se u Zagreb, gdje opet nastavlja u radu "Vihora".

Godine 1985. sudjeluje u 2. zagrebačkoj himalajskoj ekspediciji na Ama Dablam prenoсеći opremu i opskrbljujući visinski logor.

Školu vodiča završila je na Vršiću 1987. godine. Ujedno organizira već 20 godina skijaške škole u Italiji, Brunecku i radi na terenu. Glečerski tečaj završila je u Zilertalskim Alpama 1992. godine.

Godine 1997. se u afričkoj državi Togo uspela na najviši vrh te države, a u siječnju 1998. se u Kamerunu zajedno s Emilijom Ebenspanger uspela na 3200 metara.

Posebno se bavi o-trčanjem. Zajedno sa suprugom sudjelovala je na međunarodnom natjecanju u Madarskoj, gdje se upoznaje s noćnim natjecanjem u trčanju. Nakon povratka u Hrvatsku organizira noćno natjecanje u o-trčanju 4. lipnja 1987. Od tada do danas aktivno sudjeluje na o-natjecanjima u bivšoj Jugoslaviji, Austriji, Češkoj i Švicarskoj. Član je državne izborne vrste veterana te nastupa na Svjetskom veteranskom prvenstvu u Madarskoj 1981. godine i osvaja 9. mjesto u svojoj kategoriji.

Kao vrhunac svojeg rada u okvirima o-trčanja uspijeva u srpnju 1991. godine, zajedno sa suprugom, učlaniti Hrvatsku u Međunarodni savez za o-trčanje (IOF).

Tijekom domovinskog rata sudjeluje u postrojbi "Gorski zdrug" radeći na obuci Hrvatske vojske. Organizira u talijanskom gradu Brunecku s gradonačelnikom Günterom Adangom dopremu hrane i opreme za postradala hrvatska područja. Vodi djecu

palih branitelja u Italiju, gdje vodi tijekom 1992, 1993. i 1994. planinarske škole za tu djecu. U Belaju, Duga Resa, organizira gradnju škole u vrijednosti od 500.000 DEM, zajedno s gradonačelnikom Brunecka. I dalje se bavi o-trčanjem, a ujedno radi na učlanjenju

gorskih vodiča iz Hrvatske u međunarodnu asocijaciju. Na sastanku u Sankt Moritzu, Švicarska, prezentira gorske vodiče. Sada je, nakon osnivanja Saveza gorskih vodiča, prvi predsjednik te organizacije.

(Ž. Poljak)

ZAŠTITA PRIRODE

ZELENA RADIONICA U ZAGREBU

U subotu 6. ožujka u Zagrebu je održana Zelena radionica, skup planinara i prijatelja prirode Zagreba i Županije zagrebačke. Organizirala ju je Komisija za zaštitu prirode HPS u suradnji s Regionalnim centrom za zaštitu okoliša za srednju i istočnu Europu - Predstavništvo za Hrvatsku, Zagreb. Uvodna su izlaganja bila: 1. Uvod u Srednjeeuropsku godinu daždevnjaka (Zdravko Furlan, dužnosnik KZP HPS, i Svetlana Lupret - Obradović iz Hrvatskog društva za zaštitu i proučavanje vodozemaca "Hyla") i 2. Prezentacija plakata "Žaštićeno i ugroženo samoniklo bilje" (Lela Zadražil, suradnica Obrazovnog programa za zaštitu prirode KZP HPS). Moderator je bio Dražen Lovreček, koordinator Ekspertne grupe za očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti planinske prirode KZP.

Na kraju su podijeljeni plakati "Žaštićeno i ugroženo samoniklo bilje" planinarskim duštvima Zagreba i Županije zagrebačke.

(I. S.)

PRESUŠUJU LI IZVORI ŽIVOTA?

Za vodu našu svagdanju moramo se brinuti svi, jer i posljedice osjećamo svi. Ovogodišnji Svjetski dan voda (22. ožujka) bio je obilježen motom SVI ŽIVIMO NIZVODNO. Kako navodi mr. Slavko Ferina, dužnosnik KZP HPS u svom izvrsnom stručnom radu Štediti resurse - zaštititi okoliš, vodu zaista treba štediti i u gospodarstvu i u kućanstvu. Ali mora se zaustaviti i onečišćavanje voda. Vode kao vrelo života u nas za sada ne presušuju, ali su toliko onečišćene da ugrožavaju ljudsko zdravlje. U mnogim planinarskim društvima obilježen je Svjetski dan voda predavanjima i akcijama za čišćenje vodotoka.

(I. S.)

OSNIVAJU SE UPRAVNA VIJEĆA JAVNIH USTANOV PARKOVA PRIRODE

Na zahtjev ravnatelja Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša (DUZPO) Komisija za zaštitu prirode HPS je u ime HPS na svom sastanku 24. ožujka 1999.

predložila svog člana Zdravka Furlana za predstavnika Upravnog vijeća Javne ustanove Parka prirode Medvednica. U skladu sa zaključkom Komisije od 24. ožujka upućen je prijedlog DUZPO-u da se i za druge planinske parkove prirode i za nacionalne parkove osigura predstavnik HPS-a u Upravnim vijećima tih javnih ustanova.

(I. S.)

PROGRAM MALIH ŠKOLA ZA PRIRODУ

U organizaciji KZP HPS održano je 10. ožujka Savjetovanje o eksperimentalnom programu Malih škola za djecu. Taj program potiču KZP HPS i planinarska društva od 1996., iako je dosad bilo dosta lutanja. Prijavačen je ciljni program namijenjen obučavanju djece u osnovnim školama koji se temelji na metodičkom konceptu "Škola u prirodi". Usvojena su i instruktivna skripta "Vodič u planine" za učitelje i predavače, s preporukom planinarskim društvima da u suradnji s osnovnim školama pokušaju aktivirati Male škole za prirodu. Na sastanku KZP HPS 24. ožujka usvojen je Nastavni plan i program Malih škola za prirodu, koji će, kao i prospekt od svibnja, moći dobiti planinarska društva na svoj zahtjev.

(I. S.)

LONJSKO POLJE - PARK PRIRODE

Lonjsko polje je jedno od najvećih poplavnih područja u Europi i značajan ekološki čimbenik. Poplave određenim ritmom naplavljaju hranidbene tvari, omogućuju razvoj punoglavaca i mriješćenje riba, hranidbenu podlogu za druge žive organizme u hranidbenom lancu. Lonjsko polje obuhvaća 500 četvornih kilometara i zaštićeno je od 1990. kao park prirode i veoma često je meta izleta planinarskih društava Zagreba i svekolične Hrvatske. Na Dan zaštite planinske prirode u Hrvatskoj (5. lipnja) pod motom Parkovi prirode koji znače život, planinari organiziraju izlete u parkove prirode. Središnja manifestacija tim povodom bit će Skup planinara i prijatelja prirode Sisak - Lonjsko polje '99 (5. i 6. lipnja), pa pozivamo planinare i

druge prijatelje prirode da posjeti park prirode Lonjsko polje.

(I. S.)

ZELENA TRIBINA

U dvorani prepunoj pozvanih planinara, predstavnika planinarskih društava, održana je 6. ožujka u Društvenom domu HPS "Zelena tribina" na kojoj je bio predstavljen plakat "Zaštićena priroda Hrvatske" uz dia projekciju 50-ak diapozitiva ugroženih i zaštićenih biljaka.

Druga tema tribine bila je "Uvod u srednjoeuropsku godinu daždevnjaka" o kojoj su govorili predstavnici društva "Hyla".

Htjeli smo to maksimalno popratiti u medijima pa su pozvani predstavnici svih značajnijih dnevnih listova, Obiteljski radio, radio Sljeme, na kome je bio i emitiran poziv na tu tribinu više puta, kao i informacija o tom plakatu i poruka koju on prenosi da je oko 400 ugroženih i rijetkih biljaka zakonom zabranjeno brati, uništavati, presadivati, prodavati i kupovati, a među njima su i proljetnice sa spomenutog plakata. Odazvala se i ekipa HTV-a Zagrebačke panorame i Dobro jutro Hrvatska.

Tijekom nedjelje i ponedjeljka mnoga su glasila da-las ovrt na tu Tribinu, a na radio postajama je više puta izvještavano o tome.

(Denka Špralja)

ZAŠTITA SAMONIKLOG BILJA

U nedjelju 13. ožujka od 10 do 11 sati na prilaz tržnici Dolac u Zagrebu došlo je 10-ak planinara. Nosiли smo oko vrata obješene postere zaštićenog bilja, tj. bili smo "obućeni" u njih. Dijelili smo male letke prolaznicima, prodavačima, razgovarali s ljudima i nastojali ih upoznati s biljkama na posteru, odgovarali na pitanja... Odazvao se velik broj novinara, svih dnevnih listova, radia i TV. Dali smo im svima kopiju čl. 12. Zakona o zaštiti prirode (zaštićene biljke) i čl. 36. (potrebna dozvola DUZP za prodaju biljaka koje nisu zaštićene). Snimali su cvijeće koje smo im pokazali da je zaštićeno. Bilo je veprine, kukurijeka, visibaba, drijemovaca, jaglaca... Skupilo se dosta ljudi oko nas, zanimali su se o čemu je riječ, komentirali. Podijelili smo oko 800 letaka u sat vremena koliko smo tamo bili, dok svi novinari nisu došli na red da im odgovorimo na pitanja i da snime nas i prodavače cvijeća. Prodavači su uskoro, čim su shvatili o čemu je riječ, posakrivali svoje košare sa zaštićenim biljkama, ali ipak je i prije sve bilo snimljeno. Ovaj je plakat bio izvrstan povod da uz njegovu prezentaciju i poziv medijima izazovemo govora o toj temi čak i u glavnom tv dnevniku. Dajte nam još takvih postera, ljudi vape za njima, rado bi ga svi imali čak i da košta - čulo se. Posteri bi doista mogli podignuti svijest o potrebi zaštite prirode općenito, oni su okidač razmišljanja koje je bar prvi korak u zaštiti prirode.

(Denka Špralja)

Razgovor s građanima na Dolcu u Zagrebu o zaštiti samoniklog bilja

Hrvatskoj i svijetu je poziv na XIV. međunarodni bio-

lijenog projekta

(Vlado Božić)

SAVJETI ZA EKOLOŠKI SVJESNOG PLANINARA

1. Erozija i štete od gaženja. Osjetljiva biljna zajednica u planinama ne može izdržati stalno opterećenje gaženjem. Tlo postaje raho, ne služi više kao podloga i osipa se. Putevi na livadama uništavaju zelenu podlogu. Svjedoci smo nemara prema prirodi i tuđem vlasništvu.

2. Smeće i otpadne vode. Ne ostavljati otpad u prirodi ili u vodama! Otpremanje smeća iz planine je teško i zato bismo trebali imati razumijevnaja kada nam domaćin ne ponudi pakirane porcije. A onaj koji je u stanju donijeti punu naprtnjaču na brije, može donijeti i prazne konzerve natrag u dolinu. Eko loši svjestan izletnik, planinar ili penjač ne ostavlja smeće. U slučaju višednevnih tura treba ponijeti vreću za spavanje, što je konkretan doprinos očuvanju prirode.

3. Buka. Ne gaziti kroz šume uzduž i poprijeko kako ne bismo smetali životinje u njihovu životnom prostoru. Zbog istoga razloga treba izbjegavati i nepotrebnu buku (npr. radio).

4. Opasnost od šumske požare. Ne pušiti ili paliti u šumi. Kod logorske vatre izvan šume ogradići ognjiste i poslije paziti da se tlo ne dimi.

5. Ne pljačkati prirodu. Ne brati zaštićene biljke ili odstranjivati cvijeće i drvo iz prirodnog staništa, čak i ako nisu pod zakonskom zaštitom. Gljive i bobice su važne za divlje životinje kao izvor hrane.

6. Promet - auto - motocikli. Koristiti auto što manje. Koristiti željeznicu, autobus, žičaru ili bicikl. Služiti se zajedničkim prijevozom. Ostaviti auto na parkiralištu. Ne voziti se što je moguće bliže do izletišta i jednostavno negdje parkirati "na crno". Pješačiti po šumskim putevima.

7. Planinski bicikl (mountain bike). S planinskim biciklom voziti se samo po širokim šumskim i poljskim putevima. Paziti na prednost prolaska izletnika. Izbjegavati vožnju s neispravnim blokirajućim kočnicama kako ne bi ostavljale tragove.

8. Skijaške ture. Izbjegavati prečice kroz šumu ili šumske puteve. Time se poštedjuju mlade šume i manje uzneniravaju životinje. Poštivati oznake i upute, izbjegavati pojilišta.

9. Pružanje primjera. Otvoriti oči djeci prema ljepotama prirode i učiti ih pravilnom ponašanju u njoj. Pomoći ukloniti već počinjene štete, npr. skupiti smeće.

10. Planiranje tura. Pročitati opise i vodiče ruta. Pročitati kartu zemljišta i po mogućnosti tražiti podatke u planinarskim društvima, domovima ili kod

planinarskih vodiča. Planirati ture tako da odgovaraju vlastitim mogućnostima i kondiciji.

11. Oprema. U planine ići samo dobro opremljen, ali ne nositi nepotrebnu starudiju u naprtnjači. Obim i kvaliteta opreme uvelike ovise o planiranoj turi.

12. Vrijeme. Saslušati vremensko izvješće. Kod mogućnosti nevremena koristiti osigurane penjačke nogostupe i izbjegavati grebene jer su oni područja ugrožena od udara groma.

13. Provedba ture. Polako krenuti na turu, redovito se odmarati, pravovremeno nešto pojesti i prije svega nešto popiti. Umor i iscrpljenost povećavaju opasnost od nesreća.

14. Planinarska nesreća. Ako usprkos tome dođe do nesreće, ozlijedenoga treba zbrinuti i umiriti ostale sudionike. Šest puta u minuti u pravilnim razmacima davati vidljivi ili zvučni signal poziva u pomoć, jedna minuta odmora i onda opet ispočetka. Spasioci odgovaraju 3 puta u minuti. Osobama koje su otišle po pomoć po mogućnosti napismeno dati ove podatke: što se dogodilo, tko poručuje, tko je ozlijeden, kada se to dogodilo, vremenske prilike, mogućnosti slijetanja helikoptera itd. Telefonski broj u slučaju nesreće je 92.

15. Obzir i razum. Nismo sami u planinama. Oprez u predjelima ugroženim od odrona kamenja, obzir prema fizičkim i tehničkim mogućnostima drugih planinara.

Razum i poštivanje vlastitih mogućnosti već su spasili planinare od nesreća i omogućili im da uživaju u planinarenju i u starim danima.

Pripremila i prevela: MARIJA GOBEC

POSJETITE 6. LIPNJA LONJSKO POLJE!

U povodu Dana zaštite planinske prirode HPD Sisak priređuje u nedjelju 6. lipnja posjet Lonjskom polju i Europskom selu roda Čigoču. Polazak autobusa u 9,15 sa željezničkog kolodvora, povratak u 17 sati. Prije polaska posjetite u hotelu "Panonia" izložbu fotografija "Izazovi voda" koja se otvara u subotu 5. lipnja u 18 sati. Inf.: HPD Sisak, 44000 Sisak, Meštrovićeva 22, tel.: Mijo Štrk, 044/536138 (stan), 532454 (posao), fax 532456

SPELEOLOGIJA

PRVA KAŠTELANSKA SPELEOLOŠKA ŠKOLA

SO HPD "Mosor" iz Splita na inicijativu PD "Malačka" - Donja Kaštela organizirao je speleološku školu "Kaštela 1999". Voditelj škole, koja se održavala svakog vikenda od 6. veljače do 7. ožujka, bio je Mladen Mužinić, član GSS Split i speleološki instruktor. Škola se održavala po programu školovanja KS HPS. Polaznici su osim teorijskog savladali praktični dio: Krivinu (Juniorku) špilju, te jame Malu i Veliku Birnjaču, Rankovu i Đukinu. Ukupna dubina spuštanja je preko 130 m, a ukupna duljina 500 m, s tim da je svladana čista vertikalna od 25 m. Školu je na ispit u 14. ožujka na planinarskom domu "Malačka" uspješno završilo 5 članova PD "Malačka" i jedan član HPD "Kamenar" iz Šibenika.

(Goran Vukić)

SPEPEO'ZIN br. 10

Glasilo karlovačkih speleologa (članova SD "Karlovac" i SO PD "Dubovac"), izšao je u siječnju 1999. (već sedmu godinu), na 48 stranica formata A-4, umnoženih fotokopiranjem; glavni urednik je Hrvoje Cvitanović.

Neven Bočić (SDK) opisuje istraživanje Begovače i Begovačkog kuka na sjevernom Velebitu 1998. (25 jama, najdublja - 180 m i ide dublje), Mladen Garašić (DISKF) Siničić špilju kod Brinja u Lici (povijest istraživanja, morfologija, geologija, hidrologija), Nenad Buzjak (SDD) špilje i jame u NP Risnjak tijekom 1996. (jedna polušpilja i 3 jame), Dinko Novosel (SOD) Jamu kod Nule u Štirovači na srednjem Velebitu (-119 m, vrlo kršljiva i opasna), Nebojša Anić (SDP) piše o istraživanju jama u kojima ima eksplozivnih naprava, a Roman Ozimec (HBD) o špilji Povile u Rumunjskoj (kemoautotrofni ekosustav, životinje žive u potpuno zatvorenoj kaverni i energiju za život daju im bakterije kemijskim procesima iz sumporovodika!).

Slijede vijesti o Lokvarki kod Lokava, klubu "Eksrem" u Makarskoj, SD "Dinaridi", spel. seminaru u Zagrebu 5-6. prosinca 1998., novim nalazištima čovjekove ribice u Hrvatskoj, Plavoj špilji na Bahamima, jamskom sustavu Migovec u Sloveniji (-958 m), 6. međunarodnoj školi krasa u Trenti u Sloveniji, čišćenju špilja u Sloveniji i speleološkoj školi SD "Karlovac".

Na kraju je opis najdubljih jama i najdužih špilja u Hrvatskoj i svijetu te poziv na XIV. međunarodni bio-

speleološki simpozij koji će se održati u Makarskoj od 10. do 26. rujna 1999.

(Vlado Božić)

SUSTAV ĐULA - MEDVEDICA U OGULINU OPET NA DNEVNOM REDU

Institut građevinarstva Hrvatske (IGH) objavio je "Prethodnu studiju sanacije, zaštite i održivog korištenja špiljskog sustava Đulin ponor - Medvedica" (Zagreb, prosinac 1998. str. 1-53 s više priloga). To je samo prva faza projekta istog naslova. Naručitelj studije je Gradsko poglavarstvo grada Ogulina, a izdavač IGH d.d. Zagreb, Zavod za prometnice. Koordinator je Blaženka Banjad Ostojić, dipl. ing. biol., voditelj studije dr. sc. Matija Franković, ANT - laboratorij Zagreb, a članovi stručnog tima: Blaženka Banjad Ostojić, IGH; Zlatko Cindrić, dipl. ing. biol., Upravni odjel za poslove uprave Županije karlovačke; Branko Jalžić, instruktor speleologije, Hrvatski prirodoslovni muzej Zagreb, i Juraj Posarić, dipl. ing. kem., instruktor speleologije, SO PD "Željezničar" Zagreb.

Na početku studije stoji: "Osnovni cilj studije bio je od "vruće točke" u smislu onečišćenja načiniti zaštićeni objekt prirode i važno turističko odredište Grada Ogulina kao značajnog prometnog čvorišta".

Studija sadrži više poglavlja, "Uvod", "Zatečeno stanje", "Negativni utjecaj na ekosustav Đula - Medvedica", "Sanacija, mjere zaštite i održivo korištenje špiljskog sustava Đula - Medvedica", "Turističko vrednovanje", "Prijeđlog zakonske zaštite predponorskog prostora i špiljskog sustava", "Smjernice za osiguranje finansijskih sredstava", popis literature, topografski nacrt špiljskog sustava i nacrt grada Ogulina. Kvalitetu studije potkrepljuje 28 fotografija u boji, 8 manjih nacrta i topografskih karata.

Studija će biti posebno zanimljiva speleolozima zbog istraživanja koja su članovi stručnog tima proveli tijekom 1998. Tada je ustavljeno da je ponovno postao prolaz tzv. "Poljakov prolaz", koji je za vrijeme izrade nacrta 1986. bio začepljen naplavinama, a ronjenjem u izvoru Gojaku (ronili članovi SO PD "Željezničar") da postoji mogućnost spajanja špilje koja se nastavlja iza sifona u izvoru sa špiljskim sustavom Đula - Medvedica. Kad bi se to ostvarilo, špiljski sustav, već sada najduži u Hrvatskoj, postao bi još duži.

Pohvalna je inicijativa grada Ogulina da prirodno svoje bogatstvo zaštiti i iskoristi za opću dobrobit. Nadajmo se da je to samo početak provedbe lijepo zamišljenog projekta.

(Vlado Božić)

IN MEMORIAM

JAKOB KOPIĆ

Dana 15. ožujka tiho je nestao iz naše sredine ugledni zagrebački planinar, nekadašnji dugogodišnji tajnik Planinarskog saveza Zagreba i sada član uredništva "Hrvatskog planinara", novinar Jakša Kopić. Rodio se 25. 7. 1931. u Babinoj Gredi, gdje je i umro. Planinarstvu je dao golem doprinos svojim organizacijskim radom i propagandom kroz tisak. Član je planinarske organizacije od 1951. kada se, u svojstvu časnika, učlanio u PD Sutjeska. U društvu je bio pročelnik omladinske i izletničke sekcije i tajnik. U Planinarskom savezu Zagreba bio je tajnik i potpredsjednik. U našem je časopisu suradivao preko četvrt stoljeća. Prepoznatljiv je bio po

ZLATIBOR PRGIN

U snježnom zagrljaju čudljive Aconcague, ispod strmoga vrha, 31 siječnja 1999. godine tragično je nastradao naš dragi prijatelj i predsjednik HPK "Sv. Mihovil" - Šibenik - Zlatibor Prgin.

Ako je Planina bila neumoljiva i ovaj put uzela danak, Sudbina je, oduzimajući nam ga bila darežljiva - napustivši ga baš tu - na visinama koje je volio. Šibenski planinarski svijet je izgubio poznatog planinara, zaljubljenika u visine - poznatog i po svojim ostvarenim uspjesima, do tada nepoznatim u gradu. Osim po strastvenoj ljubavi prema prirodi i planinama, bio je poznat i po svojoj

rubrici "Iz pred ratnih kronika" i svojim prilogima planinarskoj bibliografiji. Neumorno je i sustavno listao stare novine i časopise bilježeći iz njih planinarske naslove, a najzanimljivije članke objavljivao je u našem časopisu kao povijesnu gradu. Sjećamo se i njegovog planinarskog vodiča po Medvednici. Svojom mirnoćom, nenameštivošću i stalnim blagim osmjehom stekao je velik broj prijatelja i poštovaca, a svojim neumornim planinarskim djelovanjem brojna priznanja. Tako je već 1968. bio odlikovan Zlatnim znakom HPS. Članovi uredništva "Hrvatskog planinara" i svi planinari koji su ga poznavali zadržat će Jakšin lik u trajnom sjećanju.

(Ž P)

upornosti da ostvari zamišljene ciljeve u životu, poštujući iznad svega čovjeka.

Rođen je 23. kolovoza 1956. u Splitu, a već je od malih nogu, s roditeljima i kao izviđač, upoznao i zavolio ljepote Velebita i bogatstvo življenja s prirodom. Kao student od 1977. godine postao je član PD "Kamenjak" u Rijeci, nakon toga je od 1985. do 1995. član PD "Kamenar" iz Šibenika, do osnivanja kluba "Sv. Mihovil" u Šibeniku. U taj je klub ugradio svu svoju požrtvovnost i plemenitost.

Već od 1. prosinca 1991. je u sastavu samostalne specijalne čete

113. brigade i tijekom ratnih godina prošao je kroz mnoge druge postrojbe.

Osim velikog iskustva u planinarenju, položio je tečaj iz alpinizma u Zadru, ispit iz padobranskog letenja u Zagrebu, a stekao je i osnove iz speleologije spuštajući se i istražujući mnoge speleološke objekte u okolicu Šibenika i na logorovanju u Lukinoj jami 95. na Velebitu.

Letio je padobranom iznad Promine, iznad mnogih šibenskih brda, a prvi je poletio sa Sv. brda na Velebitu.

Govorio je četiri jezika, svirao u Gradskom orkestru kontrabas, bio višestruki darovatelj krvi, a pjesmom i sviranjem gitare, uz istančan humor, često je zaba-

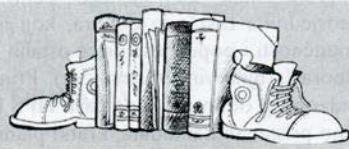
vljao društva uz logorske vatre na Velebitu, Biokovu, Dinari, Mosoru, Kozjaku, Bjelolasici i drugim planinama. Njegovi snovi i putovi prema vrhu Aconcague vodili su preko naših planina i dalje, preko Triglava, Mont Blanca, Grossglocknera, Kilimanjara - uvijek u blizi za mir, sigurnost i udobnost drugih članova.

Časno je živio u mnogim teškoćama svakodnevne.

Dragi prijatelju, ne opraćamo se zauvijek. Kažemo Ti - SRETNO - i do viđenja na nekim novim visinama.

UPRAVNI ODBOR
HPK "SV. MIHOVIL" ŠIBENIK

PLANINARSTVO U TISKU

LIČKI PLANINAR BROJ 6

Izašao je u ožujku na 32 stranice, kao i uvijek s obiljem slika i naslovnicom u boji. Ovaj se broj odlikuje velikim brojem vrlo informativnih kraćih članaka, a posvećen je početku drugog stoljeća djelovanja HPD "Visočica" u Gospiću. Tematika je, kao što se može i očekivati, uglavnom posvećena Velebitu i radu društva.

U ovom broju riječ je o Stapu, Orlovači, Vlaškom gradu, Šugarskoj dulibi, Velikom Lubenovcu, novim objektima na Oštarijama, Sadikovcu itd. Urednik je Tomislav Čanić, a adresa uredništva: 53000 Gospić, Čanić gaj 23.

VIJESTI

OBILJEŽAVANJE 125. OBLJETNICE HRVATSKOG PLANINARSTVA

Glavni odbor HPS je na svojoj sjednici održanoj 27. veljače odlučio sljedećim akcijama obilježiti taj jubilej:

- sadržaj br. 5/99 "Hrvatskog planinara" bit će u znaku obljetnice

- u okviru Skupštine HPS, 22. svibnja, održat će se i svečana sjednica s osvrtom na 125. obljetnicu organizirane planinarske djelatnosti u Hrvatskoj u Starogradskoj vjećnici u Gornjem gradu

- preko Ministarstva prosvjete i športa RH upućeni su Uredu predsjednika Republike prijedlozi za državno

odlikovanje HPS-u, te za nekoliko planinarskih djelatnika

- središnja proslava obljetnice bit će ujedno i Dan hrvatskih planinara u organizaciji Komisije za vodiče HPS, 29. i 30. svibnja, na Dan državnosti, na Dinari

- proširit će se alpinistička zbirka u Muzeju u Ogulinu i postaviti spomen-obilježje poginulim planinarama

- upućen je prijedlog Hrvatskoj pošti za prigodnu marku "Prvi izlet HPD-a 1875. g."

- u svibnju 2000. g. organizacija izleta "Tragom prvog izleta u HPD-a u Samoborskem gorju".

PRIPREME ZA IZBORNU SKUPŠTINU

Glavni odbor je na gore navedenoj sjednici sazvao Skupštinu HPS za 22. svibnja u 11,00 sati u Zagrebu u Starogradskoj vijećnici, Ul. Sv. Cirila i Metoda 2 (Gornji Grad). Skupština je izborna i u tom smislu upućuje se svim društvima poziv na kandidaturu novih dužnosnika HPS. Pristigle prijedloge pripremit će, zajedno s Komisijom za strukturnu, normativnu i kadrovsku djelatnost, izabrana komisija Glavnog odbora HPS. Prijedlozi temeljeni na osobnom pristanku kandidata uz njegov kraći planinarski životopis trebaju biti ovjereni potpisom predsjednika i pečatom udruge predlagatelja. Prijedlozi za predsjednika HPS, dopredsjednika HPS i predsjednika Izvršnog odbora HPS trebaju sadržavati i kraći program rada za sljedeće četiri godine, a za predsjednika Izvršnog odbora, koji je i mandator, po mogućnosti i popis desetorice ostalih članova Izvršnog odbora (s njihovim pristnikom). Prijedlozi za članove Nadzornog odbora i Suda časti HPS trebaju sadržavati samo pristanak kandidata, kratki planinarski životopis i ovjeru udruge. Rok za slanje prijedloga na adresu HPS-a je 12. svibnja. Član Skupštine HPS može biti poslovno sposoban predstavnik samo onog planinarskog društva i kluba, županijskog saveza, Gorske službe spašavanja i svake njene stanice koji su uredno dostavili dokumentaciju o učlanjenju u HPS.

OBNOVljENO HPD "BJELAŠNICA" U SARAJEVU

U Sarajevu je 12. prosinca 1998. g. obnovljen rad HPD "Bjelašnica - 1923", čime je ostvarena želja šireg broja planinara, posebice iz reda Hrvata. Naime, poticaj za obnovu potekao je već 1994. g. ali je zbog ratnih događanja kao i neposjedovanja odgovarajućih uvjeta ovaj poticaj ostvaren tek nedavno. Poticajni odbor je dobio svu potrebnu pomoć i skrb od Hrvatskog kulturnog društva "Napredak", odnosno njegova Sportskog društva "Napredak", u čijem će sastavu djelovati kao njegov konstitutivni dio. Već na početku se u Društvo učlanilo oko 90 osoba, pretežito već iskusnih planinara i planinarki. Društvo ostaje otvoreno za punu međudruštvenu planinarsku suradnju kako na području grada, FBiH, tako i s planinarskim društvima u RH, a posebice s onima koja u svome nazivu imaju predznak "hrvatsko".

Na obnoviteljskoj skupštini, koja je održana u dvorani Kamernog teatra 55, izabrana su upravna tijela. U upravni odbor izabrani su: prof. Tomislav Batinić, predsjednik; dipl. ecc. Drago Bozja, dopredsjednik; dipl. ing. Dragan Lasić, dopredsjednik, te za članove odbora dipl. ing. Stjepanka Erbez, Stjepan Barišić, Željka Sigmund, Kruno Radiešović i prof. Vinko

Rebac. Upravni odbor je za tajnika imenovao Danila Pavičevića. Prostorije ureda nalaze se u ul. Maršala Tita 56/1 (Napretkova palača). Društvo je već dobilo rješenje Ministarstva pravde FBiH o registraciji temeljem Zakona o udruživanju građana.

PD "KUK" U NOVOM TRAVNIKU

Nekoć je u novot travničkom kraju vladala prava pomama za tucanjem jajima za uskršnjih blagdana. Čak se islo dotele da su se, još k tome i na poseban način, uzgajale specijalne nesilice koje nose vrlo tvrda jaja, a bilo je i raznih drugih dovijanja s istim ciljem - imati najtvrdja jaja. Danas je to u svim župama samo blijeda slika i odsjaj tog vremena i običaja koji su, tu i tamo, još jedino zadržali najmladi. No, da bi lijepa tradicija i običaji bili sačuvani od neumitnog zuba vremena, pobrinuli su se revnosni članovi PD "Kuk". Kao i prethodnih, tako su i za ovogodišnjih uskršnjih blagdana u klupskim prostorijama u gradu, uz pune košarice vrlo lijepo isaranih pisanica, ponajčešće s motivima iz prirodnog ambijenta, organizirali turnir u tucanju uskršnjim jajima. I nije bilo toliko važno tko je koga nadmudrio i odnio više pisanica, već da se jedno druženje i tradicionalna vrednota održe i sačuvaju od prašine zaborava. (Drago Slipac)

Planinarska kuća HPD "Bjelašnica" na Bukoviku iznad Sarajeva 1937. godine (1945. održeta)

Članovi PD "Vidici" iz Begovog Razdolja na Osoršćici kod Sv. Mikula

PD "VIDICI" U BEGOVOM RAZDOLJU

PD "Vidici" je novoosnovana planinarska udruga sa sjedištem u Begovom Razdolju (kbr. 37), najvišemu naseljenom mjestu u Hrvatskoj. Udruga za sada broji 11 članova, većina njih i s planinarskim iskustvom. Predsjednik udruge je Josip Padavić, dopredsjednik Vlado Frković, tajnica Branka Frković, a blagajnik Anton Mance. Članovi se okupljaju svakog prvog i trećeg četvrtka u mjesecu radi druženja, dogovaranja akcija i izleta. Tako je već krajem siječnja organiziran i prvi izlet. Cilj je bila Osoršćica na otoku Lošinju. Po lijepu sunčanom danu sedmero se uspelo na Sv. Mikulu, najbolju razglednu točku planine, i uživalo u pogledu na okolne otoke i Velebit.

(Zoran Majnarić)

PD "DINARA" U KNINU

U Šibensko-kninskoj županiji dnas djeluje pet planinarskih društava s ukupno tristotinjak članova. Nakon Domovinskog rata posljednji su obnovili rad članovi kninskog PD "Dinara", rujna 1996. godine. Društvo sada broji pedeset članova. U prošloj su godini svoj rad usmjerili na popravak planinarskog domana Brezovcu (Dinara). Promijenili su krov, nabavili štednjak, krevete i pokrivače, garniture posuda i os-talo. Ovih će dana pristupiti bojanju zidova i drvenarije, pa će tijekom proljeća i službeno otvoriti dom, koji će moći primiti na noćenje do petnaest posjetitelja. Sredstva za obnovu i opremu doma dobili su od kninskog Gradskog poglavarstva, a i u ovoj godini očekuju još veću pomoć. Uspješno suraduju s pograničnom policijom. (Ante Juras)

30. LIPNJA PLANINARSKA KRUŽNA TURA PO KORZICI

Polazak iz Zagreba autobusom 30. lipnja, povratak 10. srpnja. Ljubitelji ekzotičnih planinarskih putovanja neka se jave vodi puta Vladimиру Mesariću na tel. 01/3638-840. Usponi na Monte Rotondo (2622 m) i Monte Cinto (2707 m).

PD "KLEN" U VODICAMA

Dana 11. veljače 1998. godine osnovano je PD "Klen" u Vodicama. Broji svega dvadeset članova. Izlete su najčešće organizirali na Prominu, Mosor i Paklenicu, a uključili su se i u neke priredbe šibenskog "Kamenara". Najaktivniji su na speleološkom planu, pa su sudjelovali na natjecanju u podzemnoj orientaciji u Jopića špilji u studenome prošle godine. Društvene prostorije imaju u centru grada i pripremaju njihovo uredenje. Ove se godine namjeravaju uključiti u zajedničke planinarske djelatnosti, obilaziti dalmatinske planine i Velebit, a za speleološki odsjek kupiti opremu. U tijeku su i pripreme za osnivanje Planinarskog saveza Šibensko-kninske županije. (Ante Juras)

PD "SV. MIHOVIL" U ŠIBENIKU

Nakon tragičnog događaja na Aconcagui, 31. siječnja u šibenskoj ekspediciji PK "Sv. Mihovil", ostali smo bez predsjednika Zlatibora Prgina.

Upravni odbor je izabrao novog, a to je Mladen Racetić.

Promijenila se i adresa i telefon Kluba, te sada glasi: 22000 Šibenik, Dubrovačka 1, tel. (022)338-673.

NOVE MARKACIJE NA OTOKU KRKU

Visoravnima i vrhovima južnog dijela Krka pružila se razgranata mreža markiranih planinarsko-turističkih staza. Stazama baščanskog područja sada su se pri-družile, i s njima se spojile, i staze u zaleđu Punta i Stare Baške, a u veljači 1999. izašla je i planinarska karta tog područja. Mreža novih staza ima za sada po tri polazišta iz Punta i Stare Baške, po jedno iz Drage Baščanske i Jurandvora, te "visinski ulaz" s glavne

Na putu za Obzovu, najviši

vrh otoka Krka

Foto: Dr. B. Horvatić

krčke ceste na prijevoju Treskavcu, od kojeg se može još 1,5 km automobilom do lokve na Skali, a otuda ima svega 30' hoda do Velog vrha (541 m). Nove staze obuhvačaju i pet najviših vrhova otoka Krka, ali i mnogo više, pa i zanimljivije od toga. Stoga nemojte žuriti na vrhove, "lutajte" po mreži i otvorite čula! Planinarska karta Punat-Stara Baška dobije se kao besplatan prospekt u turističkim agencijama u Puntu, a može se i naručiti od Turističke zajednice općine Punat (tel. (051)854-860, fax (051)854-970, E-mail: tzpunat@punat.com, <http://www.punat.com>). Za "brat-sku" baščansku kartu pitati na istim mjestima u Baški. Dvije se karte djelomice prekrivaju, a tamo gdje se razlikuju, treba vjerovati novoj i potpunoj, Punat-Stara Baška. Zainteresirani zagrebački planinari mogu poneki primjerak karte i dodatne informacije dobiti od B. Horvatića (na poslu: tel. 46-80-211/239 E-mail: Horvatic@ifs.hr, kod kuće (658-211).

(Berislav Horvatić)

100 GODINA ISTRAŽIVAČKOG RADA BRAĆE SELJAN U AFRICI

U karlovačkoj gradskoj knjižnici "Ivan Goran Kovačić" otvorena je izložba fotografija, etnografskih predmeta i knjiga posvećenih Mirku i Stjepanu Seljanu u povodu 100. obljetnice njihova dolaska na afrički kontinent. Dvojica istraživača, rođeni Karlovčani, iskrčali su se u Aleksandriju 19. veljače 1899. godine, te su u sljedeće tri godine istraživali Egipat i južnu Abisiniju. U službi cara Menelika postigli su visoke časti, te potpuno istražili Rudolfovo jezero i njegovu okolicu. Afrička iskustva poslužila su im za kasnija otkrića u Južnoj Americi, a u literaturi se osim kao etnolozi i geografi, spominju i kao prirodnjaci, pa i pioniri planinarstva.

Izložbu koju su pripremili predsjednik Centra "Braća Seljan" Mladen Kuka i novinar Mladen Postružnik otvorio je književnik Željko Mavretić. Uz press konferenciju, ovom izložbom je najavljenova nova ekspedicija "Tragom braće Seljan" koja u lipnju kreće u Etiopiju.

KARLOVAČKE PUČKE ŠETNJE

Članovi Centra ta ekspedicionalizam "Braća Seljan" već duže vrijeme za svoje sugradane organiziraju "Karlovacke pučke šetnje". Svi zainteresirani se svake druge nedjelje priključuju šetnjama u karlovačkoj okolini, čime se promiče zdrav život i zaštita prirode. Okupi se tu i više od stotinjak šetača, a napore Centra prepoznalo je i poglavarstvo grada Karlovca. Odbor "Karlovac - zdravi grad", kojem je na čelu karlovački gradonačelnik Branko Vukelić, uvrstio je "Šetnje" u svoj program. Financijska podrška ovom prirodnjačkom događanju dokaz je da gradska uprava cijeni i želi pojačati kvalitetu života u Karlovcu, te potpomoći zelene inicijative na dobrobit građana.

I DALJE TRAGOM SELJANA...

Karlovački Centar za ekspedicionalizam, istraživanje i kulturu održao je godišnju skupštinu na kojoj je javno predstavljeno napredovanje projekta "Tragom braće Seljan". Ekspedicija "Tragom braće Seljan" prvo je u nizu terenskih istraživanja o radu Mirka i Stjepana Seljana. Osmorica članova Centra boravila su lani dva mjeseca u Južnoj Americi i snimila niz materijala, od

Izložba o braći Seljan u Karlovcu; književnik Željko Mavretić i autori Mladen Postružnik i Mladen Kuka

video i tonskih zapisa, do etnografskih predmeta i stvari iz ostavštine Seljana.

Rezultat ekspedicije su nove spoznaje o braći Seljan, kao i čvrsti dogovori o opremanju budućeg muzeja u Karlovcu vrijednim eksponatima. Uz to članovi ekspedicije su se popeli na Chacaltayu iznad La Paza u Boliviji (5.400 m).

Priređeno je više izložbi, od kojih se posebno ističe izložba fotografija Mladena Kuke u Gradskoj knjižnici "Od Pacifika do Atlantika". Izrađen je i pilot film o ekspediciji grupe autora na čelu s Mladenom Postružnikom, a ista ekipa sada radi na serijalu za HTV.

U izboru sportskog kolektiva godine u gradu Karlovcu Centar je zauzeo 6. mjesto, i to po mišljenju sportskih djelatnika. No, po mišljenju čitatelja "Karlovackog tjednika" Centar je drugi sportski kolektiv grada. Mladen Kuka, predsjednik Centra, dugogodišnji planinar i nositelj najviših priznanja HPS-a, ove je godine četvrti u toj istoj anketi.

U Centru su rađena još dva projekta. Prva hrvatska ekspedicionička škola trajala je šest mjeseci, s dvadesetak polaznika i skoro isto toliko stručnih predavača.

Centar je održao redovnu godišnju skupštinu 19. siječnja. U prepunoj dvorani Kluba 90 (oko 150 prisutnih) u nazočnosti mnogih kulturnih djelatnika grada Karlovca radom skupštine rukovodilo je radno predsjedništvo u sastavu dr. Milan Kruhek, Mladen Postružnik-tajnik Centra, Mladen Kuka-predsjednik, dr. Srećko Božičević i Mladen Strukan.

Skupštinu su izuzetno medijski popratili HRT, Hrvatski radio Karlovac i mnoge novinske kuće.

(Mladen Postružnik)

KOMISIJA ZA PLANINARSKE PUTEVE HPD "ZAGREB-MATICA"

Lani je u Komisiji djelovalo 25 članova. Održali su 22 markacijske akcije, na kojima je postavljen ukupno 51 planinarski putokaz.

Uspješno su Komisiju vodili: Edo Hadžiselimović, predsjednik; Jasna Bingula, dopredsjednica; Dragica Jedvaj, tajnica; Božica Denona-Bambić, finansijsko-materijalni voditelj. Uz njih su još i voditelji gorskih područja: Vilim Strašek, putevi po Velebitu; Jasna Bingula, putevi Gorske kotare; Božidar Petanjek i Vilim Kotnig, voditelji Seniorskog plan. puta po Samoborskom gorju; putevi Društva po Medvednici Marica Ivanković i Milan Vujnović.

Održana su 4 redovna i više izvanrednih sastanaka Komisije. U sklopu obnove Goranskog planinarskog puta održano je 10 akcija. Vršeno je markiranje dionica kroz Skrad, od Severina preko Lukovdola i Orlove sitjene do Okrugljaka; od Frbežara do vrha Rudnik, od Tršća do Vrha, a najintenzivniji radovi su se odvijali na 3. dionici GPP-a, gdje je markirana mreža puteva oko Tuhobića i u produžetku dalje kroz Gornji Benkovac i Lič za želj. postaju Drivenik i vrh Medvidak. Paralelno s ovim radovima a na ključnim raskrižjima i ishodištima postavljeno je 39 planinarskih putokaza. Najveći doprinos dali su Jasna Bingula i Marijan Kosović, a pored njih i Božica Denona, Milan Vujnović, Ante Colić i Edo Hadžiselimović. U dvjema velebitskim akcijama markirana je dionica: Baške Oštarije - Sladovača - Sadikovac, Sladovača - Grabrova strana i Jurkove doline - Medin dolac - Piskovita kosica. Predvodili su Edo Hadžiselimović, Tomislav Šnidarić, Jasna Bingula i Vilim Strašek.

Za Seniorski planinarski put po Samoborskem gorju skrbili su Vilim Kotnig i Božidar Petanjek. Održano je 8 akcija i postavljeno 12 novih putokaza.

Na Medvednici su se iskazali Milan Vujnović i Mustafa Osmanović. Posebno vrijedi istaknuti doprinos Dragice Jedvaj, Vilima Strašeka i Milana Vujnovića pri nabavci i izradi putokaza i tuljaca za pečate. (Edo Hadžiselimović)

OPET PLANINARSKO SKLONIŠTE NA VELEBITSKIM OŠTARIJAMA

Gubitak skloništa HPS-a na Oštarijama, koje je izgorjelo za domovinskog rata, bio je velik gubitak za hrvatsko planinarstvo, jer je sklonište postalo popularna baza za izlete u velik dio Velebita. Istina je da se u blizini nalazi udobni Hotel "Velebitno", ali u njemu ne ma planinarskog ozračaja, a ni cijene nisu za svačiji džep. Zahvaljujući rođenom Oštariju Vladu Prpiću, koji iznad svega voli svoj Velebit, planinari opet mogu na Oštarijama naći sklonište. Prpić je do 1990. g. sa-

gradio čak tri planinske kuće jednu blizu druge i u njima rado prima planinare namjernike koji vole prirodu i Velebit. Sada je i u mirovini, te sa svojom suprugom Mirjanom, inače Zagrepčankom, stalno živi na Oštarijama. Kuće su zapravo malo izvan Oštarija, u malom boriku, a do njih s stiže makedonskim odvojkom od ceste Gospić - Karlobag kojih 5-6 minuta prije kubusa na prijevoju. Gospodin Pribić namjerava registrirati ugostiteljsku djelatnost pa će tako uz mirovinu moći zaraditi po koju kunu, a planinari će opet imati siguran krov nad glavom.

(Ž. P.)

PRVA HRVATICA U TRIGLAVSKOJ STIJEINI

U svojoj knjizi "Hrvatsko planinarstvo" (Zagreb 1975), u članku pod naslovom "Mala kronika hrvatskog alpinizma" na str. 193. stoji da je prva žena koja je svladala triglavsku sjevernu stijenu (g. 1922) Marijana Gušić (1901-1987) iz Zagreba. Na str. 381 nalazi se ispravak: to se dogodilo tek deset godina kasnije (1932), a osim toga M. Gušić i nije prva žena u toj stijeni. Pitanje je koja je prva Hrvatica prošla tu stijenu. Odgovor nalazimo u zagrebačkom dnevniku Novosti br. 261 od četvrtka 19. rujna 1929. Zbog zanimljivosti taj članak prenosimo u cijelosti:

PRVA ZAGREPČANKA, KOJA SE USPELA SJEVERNOM STIJEONOM NA TRIGLAV. Naš planinarski sport može da zabilježi jedan vanredno lijep uspjeh. Prošle nedjelje, 15. o.mj. gdjica Nevenka Plešnik, članica "Sljemena", u društvu prokušanih i poznatih naših planinara g. Dušana Jakšića, agilnog tajnika Sljemena, Bečanina dra Mayera, čije je ime poznato i u vanjskim turističkim krugovima te gdjice Milene Sfiligoj iz Ljubljane popela se sjevernom stijenom Triglava do vrha ove najviše naše gore u državi (2863 m). Ovo je jedna od najtežih alpinskih penjalačkih tura, i stajala je dosada glave mnoge preduzetne pa i iskusne planinare. Nedavno smo javili da su na toj zloglasnoj sjevernoj triglavskoj stijeni pala nažalost žrtvom tri mlađe života. Gdjica Plešnik je prema tome prva zagrebačka planinarka, kojoj je uspio ovaj težak i opasan podhvat. Penjanje je trajalo od sedam sati ujutro do 5 i po poslije podne. Vrijeme je uglavnom bilo dobro, tek posljednja tri sada odvažni turisti morali su se penjati po mokroj stijeni, pošto ih je putem zatekla kiša, koja je uspon znatno otežala. Interesantno je tom prilikom napomenuti, da se prva od slovenskih planinarki pred par godina na Triglav uspela sjevernom stijenom gdjica Rebekova. Od naših planinara prvi je ovu tešku turu izvršio g. Jakšić 1925. godine. Poslije njega bili su prošle godine još neki Zagrepčani planinari, a ove godine dr. Ante Pandaković.

RIJEČKE PLANINARSKE RAZGLEDNICE. Članovi skupine "Seniori Rijeke" u HPD Platak objavili su lijepu kolekciju od 30 razglednica, spojenih spiralnim uvezom. Riječ je o kolor fotografijama Branka Lončara koje prikazuju ljepote planina oko Rijeke (Učka, Snježnik, Platak itd) pa je odatle kolekciji naslov "Prekrasna planinska ogrlica Rijeke". Može se naručiti po cijeni od 30 kn plus poština na adresi: Berislav Dorić, 51000 Rijeka, Ul. Ante Kovačića 6.

KALENDAR AKCIJA

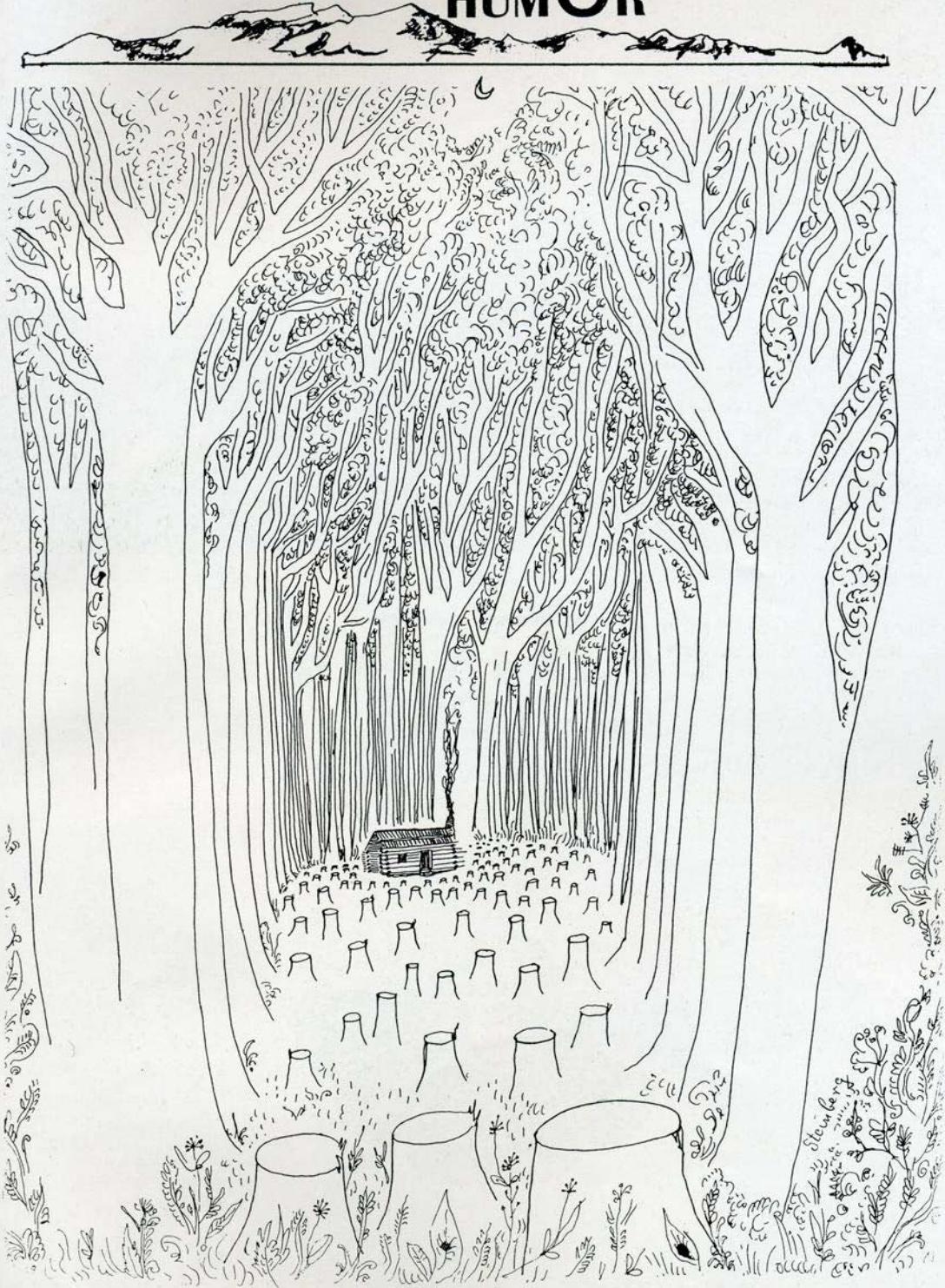
1. svibnja: Prvosvibanjski pohod na Ivanščicu. Organizira i na vrhu kod planinarskog doma dočekuje: HPD Ivančica iz Ivance
1. svibnja proslava 110. obljetnice Sljemenske piramide na Japetiću u Samoborskom gorju. Organizator PD Jastrebarsko, početak u 12 sati.
23. svibnja X. Pješačenjem do zdravlja. Organizira PD Strilež, Crikvenica do svoje planinarske kuće na Kurinu. Obavijesti: na tel. 051/781-862
26. lipnja Dan društva na Petrovom vrhu. Organizira PD "Petrov vrh" iz Daruvara. Obavijesti: Narcis Smoyer, tel. 043/333-300 i Julius Kolaček, tel. 331-391 i 334-665
27. lipnja: Proslava Ivanja na Ivanščici: sv. Misa; Svjetovanje ZPP-a. Organizira HPD Ivančica iz Ivance
8. kolovoza "Kretanje - zdravlje", 15. akcija u organizaciji HPD Ivančica trasom Ivanec - Pasarićev dom na Ivanščici
5. rujna proslava 70-godišnjice planinarske kuće na Ivanščici. Lokacija: Pasarićeva kuća na vrhu Ivanščice
26. rujna zaključna svečanost u povodu 75. obljetnice HPD "Železna gora" u Čakovcu. Obavijesti na tel. 040/390-329
3. listopada proslava 75. obljetnice organiziranog planinarstva u Crikvenici, s izletom pod naslovom "Glijavarski vikend". Obavijesti na tel. 051/781-862

PRODAJEM razna godišta Hrvatskog planinara i Naših planina od 1949. do 1990. godine po 50 kn (uvezana po 100 kn). Upitati na tel. urednika 01/4816-558.

IDUĆI BROJ. Broj 5 za svibanj bit će posvećen 125. obljetnici organiziranoga hrvatskog planinarstva i sadržavat će priloge isključivo jubilarne tematike. Bit će prikazano osnivanje prve hrvatske planinarske organizacije (HPD 1874), početno razdoblje njezina djelovanja, glavni uspjesi u 125 godina i sadašnje stanje planinarske organizacije, sve obilno ilustrirano.

CREDUIE: IVAN PAHERNIK

HUMOR

Završnica kod Jablanca

Foto: Dr. Željko Poljak

PANTONE® COLORS

CHROMOS dd

Tvornica grafičkih boja Samobor - Hrvatska

CHROMOS
Printing Ink Factory Samobor - Croatia